

Kredit kao dugoročno sredstvo financiranja poduzeća

Posavec, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:520639>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Tehnička i gospodarska logistika

Završni rad br. 446/TGL/2019

KREDIT KAO DUGOROČNO SREDSTVO FINANCIRANJA POSLOVANJA PODUZEĆA

Anamarija Posavec

Varaždin, 2019.

Sveučilište Sjever

Tehnička i gospodarska logistika

Odjel za Tehničku i gospodarsku logistiku

KREDIT KAO DUGOROČNO SREDSTVO FINANCIRANJA POSLOVANJA PODUZEĆA

Studentica:

Anamarija Posavec, 1746/336

Mentorica:

mr.sc. Tomislava Majić, mag. oec.

Varaždin, 2019.

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za logistiku i održivu mobilnost		
STUDIJ	preddiplomski stručni studij Tehnička i gospodarska logistika		
PRISTUPNIK	Anamarija Posavec	MATIČNI BROJ	1746/336
DATUM	18.10.2019	KOLEGIJ	Financijski menadžment
NASLOV RADA	Kredit kao dugoročno sredstvo financiranja poduzeća		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Credit as a long-term means of financing a business		
MENTOR	mr. sc. Tomislava Majić	ZVANJE	viši predavač
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr.sc. Saša Petar, predsjednik		
	2. mr. sc. Tomislava Majić, mentor		
	3. Ivana Martinčević, univ.spec.oec.		
	4. Nikoleta Šuljagić, dipl. ing., zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak završnog rada

BROJ	446/TGL/2019
OPIS	<p>U radu je potrebno definirati pojam kredita, vrste i karakteristike kredita. Potrebno je pojasniti financijske poslovne odnose poduzeća s okolinom te ulogu financiranja, kao i identificirati kreditne institucije. U kontekstu financiranja, od važnosti je navesti osnovna vertikalna i horizontalna pravila financiranja. U radu je, uz navedeno, potrebno:</p> <ul style="list-style-type: none">- detaljno opisati vrste kredita te njihove prednosti i nedostatke, osobito kod dugoročnog financiranja, kao i kredite Hrvatske banke za obnovu i razvitak- definirati kreditni rizik, objasniti način izračuna kredita i izrade otplatnog plana i ulogu kreditnog registra- objasniti pojam i vrste međunarodnog kreditiranja- na primjeru odabranog tržišta opisati kretanje kamatnih stopa kao cijene kredita

ZADATAK URUČEN

8. 11. 2019.

POTPIS MENTORA

Kejic

Predgovor

Zahvaljujem se mr. sc. Tomislavi Majić na mentorstvu i pomoći te stručnom vođenju kroz proces izrade završnog rada pod naslovom "Kredit kao dugoročno sredstvo financiranja poduzeća".

Sažetak

Svako poduzeće nastoji ostvariti neku vrstu određene ekonomske koristi. S koristi se podmiruju potrebe društva i pojedinaca. Financijski menadžeri odlučuju o kreditnom zaduženju na osnovu plana i poslovne financijske politike poduzeća. Financijska politika se odnosi na osnovne financijske ciljeve poduzeća i na pronalaženje najpovoljnijih metoda i postupaka kojima se ti ciljevi ostvaruju. Financijskom politikom obuhvaćaju se procesi koji pored upotrebe financijskih sredstava ima ulogu i pribavljanje financijskih sredstava kroz kratkoročno ili dugoročno kreditiranje. Istom politikom se odlučuje o potrebnoj količini sredstava, odnosu i raspodjeli, izvoru, odnosu tuđih i vlastitih izvora.

Članstvo Hrvatske u EU je donijelo mnoge promjene u brojnim segmentima poslovanja. Poduzećima se pružaju razne mogućnosti, ali i ograničenja po pitanju domaćih proizvoda. Mogućnosti po pitanju financiranja iz sredstava Europske unije je za sve vrste malih i srednjih poduzeća. Izvori su dostupni u poslovnim zajmovima mikrofinanciranju, jamstvu, vlasničkom kapitalu.

Ključne riječi: poduzeće, kredit, dugoročno sredstvo financiranja

Summary

Each company seeks to achieve a certain type of economic benefit. Benefits are met by the needs of society and individuals. Financial Managers decide on credit lending based on the Company's business plan and business policy. The financial policy refers to the company's basic financial objectives and to finding the most appropriate methods and methods to achieve these goals. Financial policy encompasses processes that, in addition to the use of financial resources, have the role and obtaining financial resources through short-term or long-term lending. The same policy decides on the necessary amount of resources, relationship and distribution, source, relationship between others and their own resources.

Croatia's membership in the EU has brought many changes in a number of business segments. Companies have various options, but also limitations on domestic products. The possibilities for financing from the EU funds are for all types of small and medium-sized enterprises. Sources are available in microfinance business loans, guarantees, equity.

Key words: enterprise, credit, long-term financing

Popis korištenih kratica

MMF - međunarodni monetarni fond

SDR - posebna prava vučenja (Special Drawing Rights)

EUR - jedinstvena europska valuta

STF - olakšica za pretvorbu gospodarskog sustava (Systematic Transformation Facility)

EFF - prošireni aranžman (Extended Fund Facility)

FDI - inozemna izravna ulaganja (Foreign Direct Investments)

HROK - hrvatski registar obveza po kreditima

GDPR - zaštita osobnih podataka (General Data Protection Regulation)

OPG - obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

GDP - bruto domaći proizvod (Gross Domestic Product)

GNP - bruto nacionalni proizvod (Gross National Product)

DZS - državni zavod za statistiku

HBOR - hrvatska banka za obnovu i razvoj

ECB - europska centralna banka (European Central Bank)

EURIBOR - referentna kamatna stopa koja se utvrđuje na europskom međubankarskom tržištu za valutu euro (Euro Interbank Offered Rate)

NRS - nacionalna referentna stopa

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE KREDITA I FINANCIJSKA OKOLINA	2
3. PRAVILA FINANCIRANJA	6
3.1. Vertikalna pravila financiranja	7
3.2. Vodoravna pravila financiranja	10
3.3. Uloga financiranja u poduzeću	12
4. PODJELA KREDITA, VRSTE I KARAKTERISTIKE	15
4.1. Podjela, vrste i trajanje kredita	15
4.1.1. Kratkoročno kreditiranje	17
4.1.2. Srednjoročno kreditiranje.....	20
4.1.3. Dugoročno kreditiranje	21
4.1.4. Hipotekarni krediti	23
4.1.5. Investicijski krediti industriji	24
4.1.6. Sindicirani kredit.....	26
4.2. Prednosti i nedostaci dugoročnog financiranja.....	28
4.3. Međunarodno kreditiranje	30
4.4. Kreditni registar (HROK).....	33
5. FINANCIRANJE PODUZEĆA DUGOROČNIM KREDITOM.....	36
5.1. Kreditni rizik.....	36
5.2. Izračun rate kredita	39
5.3. Krediti putem HBOR-a.....	46
6. KRETANJA KAMATNIH STOPA U HRVATSKOJ U ODNOSU NA EUROPSKU UNIJU	48
6.1. Stopa refinanciranja ECB, stope središnjih banaka i EURIBOR	48
6.2. Usporedba kamatnih stopa u RH sa zemljama srednje i istočne Europe.....	51
6.3. Predviđanje stanja kretanja kamatnih stopa u Republici Hrvatskoj	60
7. ZAKLJUČAK	63
LITERATURA.....	66
POPIS SLIKA	68
POPIS TABLICA.....	69

1. UVOD

U suvremenim uvjetima poslovanja poduzeća kreditiranje je glavno sredstvo financiranja. Globalizacijom su poduzeća izložena svakodnevnim promjenama, ali i mnogobrojnim rizicima. Poduzeća, bilo da su manja ili veća, proces financiranja predstavljaju kroz pribavljanje, ulaganje i vraćanje novca. Menadžment poduzeća vrši analize koje su od iznimne važnosti za buduće planiranje, prednosti i nedostatke poduzeća, pa tako i izvora financiranja. Također, odluke o financiranju donosi menadžment tj. uprava poduzeća.

Većina poduzeća imaju temeljne financijske ciljeve. Financiranje predstavlja jednu od osnovnih funkcija svakog suvremenog poduzeća. Poduzeća se često odlučuju, kao vid financiranja, za dugoročno kreditiranje. Dugoročno sredstvo kreditiranja poduzeća obuhvaća kreditiranje na duži vremenski period preko jedne godine. Posebna pozornost se obraća kod dugoročnog kreditiranja na kamatnu stopu, uvjete vraćanja i financijski rizik. Pored dugoročnog kreditiranja u literaturi i praksi se spominju leasing i franšizing.

U ovome radu analizirat će se kredit kao općenito, načini dobivanja i odobravanja kredita, vrste kredita te kamatne stope.

Time se u drugom poglavlju definira pojam kredita te ostali pojmovi koji su usko povezani uz pojam kredita. Također će se saznati uloga kredita te institucije koje služe za poslovanje.

U trećem poglavlju objašnjavaju se pravila financiranja u poduzeću.

U četvrtom poglavlju definirat će se podjela kredita te vrste kredita. Objasnit će se kratkoročno i dugoročno kreditiranje te novonastalo srednjeročno kreditiranje. Također će se spomenuti glavne prednosti i nedostaci. Osvrnut će se i na djelatnosti kojima se bave Međunarodni monetarni fond i Hrvatski registar obaveza po kreditima.

U petom poglavlju će se najviše osvrnuti na dugoročno financiranje i opširno objasniti rizik, izračun rata te metode za izračun.

U šestom poglavlju slijedi praktični dio u kojem će se vidjeti kretanje kamatnih stopa putem EURIBOR-a.

2. POJMOVNO ODREĐENJE KREDITA I FINANCIJSKA OKOLINA

Kredit dolazi od francuskog, njemačkog i talijanskog jezika, a iz latinskog dolazi samo značenje, što znači; ono što je povjereno, zajam. Novčani dužničko-vjerovnički odnos u kojem vjerovnik kredita (obično banka) ustupa pravo korištenja određenog iznosa novčanih sredstava dužniku na ugovoreno vrijeme i uz ugovorene uvjete povrata.

Riječ kredit potječe od latinskog glagola *credere*, što znači vjerovati.¹

Kredit ima trojako značenje:

- Vjerovanje u sposobnost dužnika da vrati vjerovniku, po njegovu zahtjevu ili u roku, novac koji je dan u vidu kredita,
- Produljenje nekog dobra ili kapitala čije su pretpostavke: platežna sposobnost dužnika, volja da plati i mogućnost da plati to dobro ili vrati kapital,
- Prenosjenje dobra ili kapitala u imovinu dužnika.²

Kredit je ustupanje određene svote novčanih sredstava od strane banke kao kreditora odnosno vjerovnika, zajmodavca nekoj osobi odnosno dužniku, zajmoprimcu, uz obvezu da mu ih ovaj vrati u određenom roku i uz određenu kamatu. Pojam kredita obuhvaća profesionalne novčane bankovne kredite, pozajmljivanje imovine u bilo kojem obliku, dužničke vrijednosne papire – obveznice, blagajničke zapise, komercijalne zapise, nenovčane kredite u obliku akceptata i sl. kreditna pisma, „otvorene račune“, međusobne poslovne aranžmane poduzeća s prodajom robe, usluga i izvođenja radova uz odgođenu naplatu.³ Krediti kao pojava se mogu podijeliti na nekoliko različitih oblika i vrsta. Zavisu od vrste korisnika ili klijenta kredita. Karakteristike i funkcije kredita stvorile su u toku njegovog djelovanja različite vrste kredita. Danas kredit predstavlja robu koja ima svoju cijenu i tržište. Kredit predstavlja jedan od osnovnih oblika financijskih ulaganja i omogućava zadovoljavanje najširih potreba građana i gospodarstva. Krediti imaju snažan utjecaj na sve ekonomske transakcije i predstavlja jedan od najznačajnijih regulatora procesa reprodukcije. Uporabom kredita kao oblika financijskog

¹Matejić, M., Jovanović, M., (1977). Banke i krediti, Beograd: Književne novine,, str. 103.

²Domančić, P., Nikolić, N.(1994). Monetarne financije i financiranje razvoja, Split: Ekonomski fakultet Split, str. 104.

³Tomašević, J. (2004). Novac i kredit, Zagreb: Dom i svijet, str. 187.

ulaganja otvaraju se tržišta za nekim proizvodima i slično. Bez kredita proces reprodukcije u znatnoj mjeri bi bio usporen, tj. smanjen. Pored svih ovih pozitivnih efekata, kredit ima i neke negativne efekte. Prekomjerna ekspanzija kreditnog financiranja ekonomskih subjekata, iste dovodi u stanje prezaduženosti što znatno slabi njihovu reproduktivnu sposobnost.

Uloga kredita

Razvojem robne proizvodnje kredit poprima sve veće značenje kao jedan od faktora ekonomskog razvoja. U suvremenom gospodarstvu dominira kao sredstvo plaćanja i prometa te postaje osnovni izvor novca. Njegovo ogromno značenje sastoji se u mobilizatorskoj ulozi. Mobilizatorska uloga kredita ili kreditnog sustava u cjelini omogućuje prikupljanje neuposlenih društvenih sredstava i njihovo pretvaranje kao potencijalnog novčanog kapitala u bankarski kredit. Preko kredita mobiliziraju se sredstva i prenose uglavnom na poduzetnike kao faktor u procesu reprodukcije. Zahvaljujući toj ulozi kredita ili bankarskog sustava u cjelini, kreditom se ubrzava proces reprodukcije i doprinosi jačanju produktivnosti snaga. Jednako kao što može spriječiti izvjesnu ukočenost ili stagnaciju, odnosno ubrzati ili olakšati proces reprodukcije, može i kumovati nastalim poremećajima. Kreditnom ekspanzijom se uvlače i proces proizvodnje i one osobe koje posluju samo bankarskim sredstvima, a banka je u situaciji, koristeći se mogućnostima multiplikacije, da zadovolji ako ne sve, a onda makar većinu zahtjeva za kreditima.⁴

Efikasnost ekonomske funkcije kredita je ovisna o načinu upravljanja privredom, stupnju samostalnosti odlučivanja u gospodarskoj aktivnosti i intenziteta primjene ekonomskih zakonitosti u procesu reprodukcije. Ako je gospodarski sistem osnovan na administrativnim metodama upravljanja na osnovu detaljno razrađenih društvenih planova, kredit i kreditni sistem postaju sastavni dio društvenog plana i automatski se uklapaju u sistem administrativnog upravljanja. U drugom slučaju, kada se pređe na rukovođenje gospodarskim ekonomskim metodama na osnovi odnosa koji se stvaraju na socijalističkom tržištu, kredit postaje kvalitetni ekonomski instrument racionalnog i ekonomičnog usmjeravanja sredstava reprodukcije na ona mjesta proizvodnje i prometa koja će ulaganjem sredstava kredita dati

⁴ Domančić, P., Nikolić, N. (1994). Monetarne financije i financiranje razvoja, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 70.

optimalne rezultate kako po pitanju kvalitete i kvantitete proizvodnje tako i po pitanju produktivnosti uloženog rada.⁵

Potreba za kreditima javlja se u onim situacijama kada potencijalni kupac robe ili usluga nije u mogućnosti svoje potrebe osigurati novcem. Predmet kredita mogu biti samo tzv. fungibilne tj. zamjenjive stvari, koje se u prometu određuju samo po količini - kvantiteti, a ne po kakvoći - kvaliteti. Dakle, kredit je posljedica nemogućnosti kupca da u trenutku kupoprodaje plati vrijednost robe ili usluga što mu je potrebna i mogućnosti prodavača da mu robu ustupi, uz dogovor da će je platiti kasnije.⁶

Krediti koje odobravaju banke i klijentima plasiraju novčana sredstva u sadašnjosti, a dužnik će ih vratiti u budućnosti. Za posuđenu glavicu i obavljene usluge banke uzimaju naknadu (kamatu). To je naknada koju dužnik plaća banci za pozajmljenu glavicu u unaprijed dogovorenom roku. Kamata ovisi o vrsti kredita, statusu klijenta u banci, o periodu u kojem će dužnik vratiti kredit, kreditnoj sposobnosti, zakonskim propisima i sl. U praksi, najčešći obračun kamata je na razini jedne godine ali se može obračunavati i polugodišnje, kvartalno, mjesečno ili uz bilo koji drugi vremenski interval.

Financijska okolina poduzeća dio je poslovne okoline poduzeća s kojom poduzeće uspostavlja financijske poslovne odnose u smislu pribavljanja novčanih sredstava iz okoline potrebnih za realizaciju poslovnih aktivnosti poduzeća (proces financiranja) i u smislu vraćanja novčanih sredstava u okolinu poduzeća odnosno u obliku investiranja.

Ekonomski subjekti s kojima poduzeće uspostavlja financijske poslovne odnose:

- Druga poduzeća,
- Financijske institucije,
- Stanovništvo,
- Država,

⁵ Katunarić, A. (1988): Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja, CIP, Zagreb, str. 253

⁶ Sefić, N. i dr., (2003). Financije za poduzetnike i menadžere nefinancijske, Adamić, Rijeka- Zagreb: CBA, M.E.P. Consulting, HIT A, str. 138.

- Poduzeća i pojedinci iz inozemstva.

Financijske institucije su financijski posrednici koji prikupljaju slobodna novčana sredstva (depozit, kredit kod drugih financijskih institucija, emisija vrijednosnih papira, članarine, police osiguranja), usmjeravaju ih u različite oblike financijskih plasmana (kredit, kupnja vrijednosnih papira, ulaganja u realna dobra) te obavljaju i druge oblike financijskih usluga (procjena boniteta, procjena investicijskih projekata...).

Poslovna bankase odnosi nadužničko-vjerovnički odnos između poduzeća i poslovne banke temeljem kreditnih odnosa. Od depozita koji se polože u banku (pasivni bankarski posao), banka samo dio zadržava na računu u iznosu obvezne rezerve, dok ostatak plasira u obliku kredita (aktivni bankarski posao).

Investicijske banke služe za posredovanje prilikom emisije vrijednosnih papira poduzeća i pronalaženje novčanih sredstava za određene projekte poduzeća.

Mirovinski fondovi - pojedinci i poduzeća uplaćuju doprinose, mirovinski fond investira radi ostvarivanja viška vrijednosti u vrijednosne papire i to u poduzeća nazad.

Investicijski fondovi su usmjereni na male štediške koji nemaju dovoljno novaca niti znanja za investicijska ulaganja, okrupnjavaju štednju te ulažu u vrijednosne papire ili projekte malih rizika.

3. PRAVILA FINANCIRANJA

Analizom financijske situacije poduzeća dolazi se do točnih upotrebljivih podataka sa višestrukom namjenom. Analizom se dolazi do internih podataka poduzeća. Menadžmentu poduzeća informacije o financijskoj situaciji pružaju mogućnosti uočavanja dobrih i loših strana kod poslovanja poduzeća, kao i mogućnosti poduzimanja potrebnih mjera da se loše poslovanje poboljša, a dobro poslovanje održava i jača. Neophodnost kontinuirane financijske analize proizlazi iz realne situacije u gospodarstvu. Upoznavanjem uzroka lošeg financijskog položaja moguće je poduzeti adekvatne mjere koje bi mogle dovesti do oporavka financijske situacije. U provođenju financijske politike utvrđivanja financijske situacije i njezina analiza igraju ključnu ulogu. Ostvarivanjem ciljeva financijske politike u direktnoj je zavisnosti od financijske situacije. U uvjetima nestabilne financijske situacije nije moguće voditi neovisnu i opredjeljenu financijsku politiku, što je indikacija na međuovisnost i uvjetovanost financijske politike financijskom situacijom. Reguliranje financijske situacije ubraja se u jednu od osnovnih komponenti upravljanja financijskim sustavom u gospodarstvu i u zajedničkom uzajamnom prizoru sa financijskom politikom i financijskim odlučivanjem. Iz teorije financiranja tijekom posljednjih 150 godina razvila su se pravila financiranja.

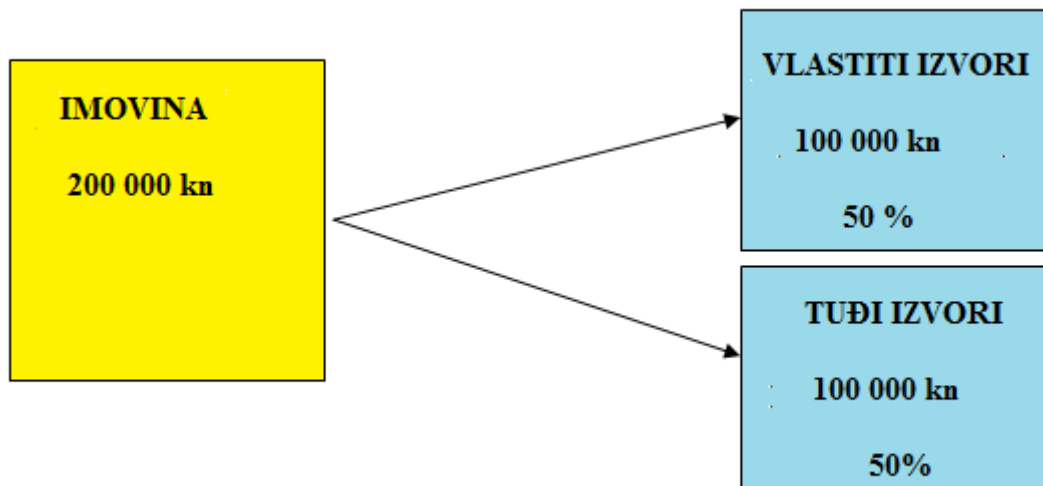
Pravila financiranja (slika 1., str. 7.) u količinskom smislu određuju: strukturu kapitala, tj. odnos vlastitog i tuđeg izvora (vertikalna pravila financiranja) i relacije pojedinih dijelova uloženi sredstava promatranih po roku vezanosti i pojedinih dijelova kapitala promatranih po roku raspoloživosti (vodoravna pravila financiranja).

financiranja ističe da ovaj je odnos uvjetovan imovinom poduzeća i njenom cjelokupnom strukturom, koja se razlikuje od poduzeća do poduzeća. Vrijednost tretiranih vertikalnih pravila devalvirana je činjenicom da su ona orijentirana na parcijalno promatranje problematike financijske strukture. Promatranjem i vrednovanjem sigurnosti samo na osnovu odnosa između vlastitog i tuđeg izvora financiranja ne može se ništa saznati o razvitku imovinske situacije u budućnosti, jer ovakvo vrednovanje sigurnosti ima čisto statistički karakter. Potrebno je, na osnovu čimbenika, napustiti iznalaženje univerzalnih indikatora koji bi vrijedili za sve individualizirane odnose na relaciji kreditor – korisnik kredita. Prilikom ispitivanja kreditne sposobnosti tražioca kredita, potrebno je svako poduzeće tretirati pojedinačno.

Vertikalna pravila daju standardne omjere pojedinih dijelova pasive, dakle izvora sredstava po vlasništvu (vlastiti i tuđi izvori), po ročnosti (dugoročni, srednjoročni, kratkoročni).⁷

Omjer vlastitih i tuđih izvora financiranja ili Pravilo 1:1(slika 2., str. 8.) su u praksi poslovanja poduzeća veoma rijetki slučajevi financiranja poslovanja isključivo samo iz vlastitih izvora, jer su tuđi izvori potrebni pri financiranju razvoja, uvođenju novih tehnologija i povećanju kapaciteta proizvodnje. Gotovo uvijek se koristi kombinacija vlastitih i tuđih izvora prihoda u jednakom omjeru 1:1 ili 50% vlastitih izvora i 50% tuđih izvora prihoda.

⁷ Matrišković, Ž. (2017). Financijski menadžment, Karlovac: Veleučilište u Karlovcu, str.20.

Slika 2.: Pravilo 1 : 1

Izvor: Samostalan uradak autorice

Pravilo 1:1 poduzećima omogućuje veoma veliku financijsku stabilnost i prilagodljivost poremećajima na tržištu

Omjer vlastitog kapitala i pričuva za poslovanje poduzeća je sigurnije i stabilnije. Stabilnost se ogleda što je veća pričuva poduzeća. Pričuva se formira u dužem vremenskom razdoblju iz ostvarene dobiti poduzeća, a namijenjen je za pokriće gubitaka, naknadu štete kod smanjenja vrijednosti imovine te za podmirenje mogućih budućih obveza. Pričuve su naročito bitne za pokriće gubitaka i u slučaju likvidacije poduzeća. Pričuve daju sigurnost vjerovnicima da će imati odakle naplatiti svoja potraživanja. One povećavaju sigurnost temeljnog kapitala i treba ih promatrati kumulativno. U znanstvenoj literaturi ne postoji jedinstveni stav o optimalnom odnosu temeljnog i pričuvnog kapitala (od odnosa 75 : 25 % pa do 50 : 50 %), ali je za poduzeće u svakom slučaju bolje da ima što veći iznos izdvojenih rezervi.

Omjer likvidne imovine poduzeća ili Pravilo financiranja 2 : 1 je pravilo koje zahtijeva da omjer likvidne imovine poduzeća i kratkoročnih izvora financiranja bude u omjeru 2 : 1, što praktički znači da na svake 2 kune kratkotrajnih ulaganja dolazi 1 kuna kratkotrajnih izvora

sredstava. Pravilo uvjetuje da se samo polovina kratkotrajne imovine financira iz kratkotrajnih izvora, a druga polovina iz dugotrajnih.

$$\text{Tekuća likvidnost} = \frac{\text{kratkoročna imovina}}{\text{kratkoročne obveze}} (2 \text{ ili više})$$

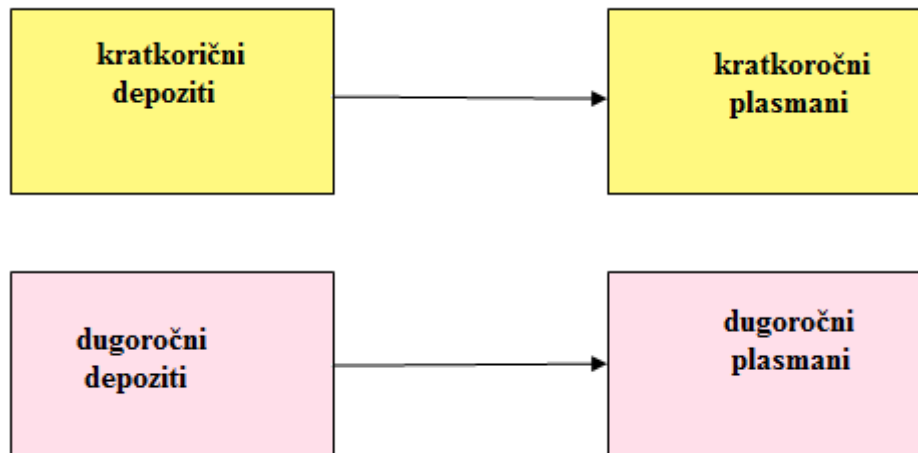
3.2. Vodoravna pravila financiranja

Mnogo se više u literaturi spominju vodoravna, tj. horizontalna pravila financiranja. Mnogo se veća pozornost poklanja odnosima između imovine (aktive) i izvora (pasive), nego odnosima između pojedinih oblika izvora unutar pasive i pojedinih oblika sredstava unutar aktive bilance stanja. Vodoravna pravila financiranja bave se postavljanjem normi za odnose koji postoje između pojedinih segmenata, tj. dijelova imovine i izvora s ciljem opskrba likvidnosti. Najpoznatija pravila su:

- Zlatna bankarska pravila
- Zlatna bilančna pravila
- Financiranje najdugoročnijih ulaganja
- Financiranje kratkoročnih ulaganja

Zlatno bankarsko pravilo, kao jedno od najranijih postavljenih pravila izvora financiranja je izvedeno od jednog načela koji je formulirao Hübner 1854.godine za potrebe banaka. Kod ovog načela banke moraju svoje kratkoročne depozite (sredstva na avista računima) koristiti za kratkoročne plasmane (najviše na rok do 1 godine), a dugoročni depoziti (oročeni na definirani duži rok) trebaju se koristiti za financiranje dugoročnih kredita. Uvjet za očuvanje likvidnosti poduzeća je postojanje paraleliteta rokova između izvora financijskih sredstava i potreba financiranih tim sredstvima. U načelu zlatnog bankarskog pravila nalazi se parcijalni način promatranja koji polazi od pretpostavki da financiranje pojedinih dijelova imovine

zahtijeva dugoročne depozite koji odgovaraju vremenu angažiranih pojedinih dijelova imovine (slika 3., str. 11.).

Slika 3.: Zlatno bankarsko pravilo

Izvor:Samostalan uradak autorice

Zlatna bilančna pravila financiranja se odnose na dugoročno financiranje poduzeća. Dvije su varijante zlatnog bilančnog pravila. U užem smislu ono predstavlja zahtjev da se dugotrajna ulaganja u aktivi i eventualni gubitak treba financirati iz dugoročnih izvora sredstava (dugoročne obveze, temeljni kapital, zadržana dobit). Zlatno bilančno pravilo u širem smislu zahtijeva da se pored osnovnih izvora financiranja uvažuje i dugotrajno vezana imovina i sva dugoročna ulaganja financiraju iz dugoročnih (vlastitih i tuđih) izvora sredstava. Kratkoročni izvori financiranja se mogu koristiti samo za financiranje izvanrednih potreba za obrtnim sredstvima. Svakako su prihvatljiviji vlastiti izvori sredstava tj. „gvozdene zalihe“, ali i optimalna kombinacija vlastitih i tuđih izvora sredstava.

Financiranje najdugoročnijih ulaganja su ustvari financiranje dugotrajne imovine poduzeća, ali je ono osjetljivo jer se novčana sredstva vežu na vrlo dug period, ponekad i više od deset godina. Dugotrajna ulaganja poduzeća jesu ulaganja u: zemljišta, dionice drugih poduzeća i banaka, trajna obrtna sredstava, građevinski objekti, biološka imovina, gubitci. Navedena ulaganja u dugotrajnu imovinu treba financirati iz vlastitih izvora sredstava, prije svega temeljnoga kapitala, jer je to trajni izvor koji se ne vraća niti uzrokuje troškove

financiranja. Ako temeljni kapital nije dovoljan za financiranje ulaganja u dugotrajnu imovinu, treba težiti kombinaciji temeljnoga kapitala i dugoročnih tuđih izvora sredstava.

Financiranje kratkoročnih ulaganja – pravilno je da se ulaganja u kratkotrajnu imovinu financiraju iz kratkoročnih izvora jer se ta ulaganja ponovno pretvaraju u novac u roku od nekoliko mjeseci do 1 godine.⁸ Financirati iz srednjoročnih ili dugoročnih izvora, treba samo trajna obrtna sredstva, a sve ostale kao: sezonske zalihe, kratkoročna potraživanja od kupaca i ulaganja u kratkoročne vrijednosne papire i dane kredite financiraju se iz kratkotrajnih kredita ili revolvinga, kratkoročnih obveza, kratkoročnih zaduženja.

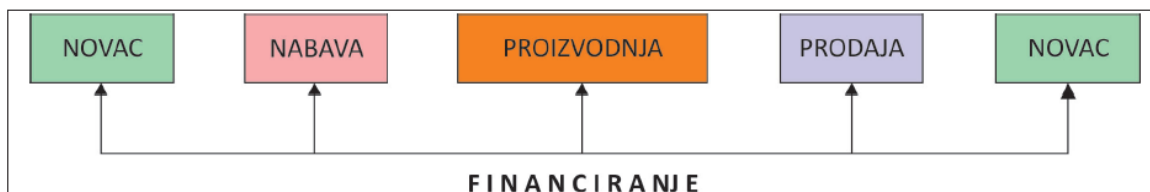
3.3. Uloga financiranja u poduzeću

Financiranje u poduzeću su kritične u svakoj poslovnoj odluci, od planiranja i izrade proračuna, upravljanja novčanim tokovima do strukture kapitala i načina na koji se kontroliraju rizici i troškovi. Računovodstvo je način održavanja rezultata aktivnosti poduzeća, ali financije oživljavaju poslovanje. Financije prolaze kroz svaki dio poslovanja poduzeća. Malo je odluka doneseno bez doprinosa ljudi u financijskom upravljanju. U poduzeću se kontinuirano događa pretvaranje novca i novčanih oblika u materijalnu imovinu, prava i potraživanja. Proces financiranja (slika 4., str.13.) je proces pribavljanja novca(kapitala), njegovo ulaganje i trošenje te vraćanje uvećanog novca. Financiranje poslovanja poduzeća se sastoji od 3 faze:

1. faza pribavljanja novaca,
2. faza ulaganja,
3. faza vraćanja.⁹

⁸ Matrišković, Ž. (2017). Financijski menadžment, Karlovac: Veleučilište u Karlovcu, str.20.

⁹ Matrišković, Ž. (2017). Financijski menadžment, Karlovac: Veleučilište u Karlovcu, str.11.

Slika 4.: Shema financiranja poduzeća

Izvor: Samostalan uradak autorice

Odjel financija u poduzeću je odgovoran za upravljanje novčanim tokovima poduzeća i osiguravanje dovoljno sredstava za ispunjavanje svakodnevnih plaćanja. Ovo područje također obuhvaća politike kreditiranja i naplate za klijente tvrtke, kako bi se osiguralo da je sve plaćeno na vrijeme, te da postoji politika plaćanja za dobavljače poduzeća. U većini poduzeća redovito će se pripremati neki oblik prognoze kako bi se sustavno izračunale tekuće potrebe za novcem. Odjel za financije doprinosi upravljanju i poboljšanju poslovanja poduzeća. Redovnim mjerenjem i redovitim izvještavanjem o glavnim segmentima koji su ključni za uspjeh poduzeća. Informacije o upravljačkom računovodstvu su informacije koje menadžeri mogu koristiti za praćenje poslovanja i odlučivanje o tome gdje se može zahtijevati daljnja pozornost. Vjerojatno će uključivati neke nefinancijske informacije i treba ih priopćiti menadžerima na način koji je lako razumljiv. U manjim poduzećima kojima upravlja vlasnik, taj je resurs, iako iznimno važan, često previđen ili ignoriran.

U financijskom sustavu moguće je razlikovati tri različita područja:

- a) financijske institucije (monetarne i nemonetarne)

- b) područje ponude i potražnje (javljaju se sektori koji mogu biti suficitarni i deficitarni)
- c) novčano potraživanje.

Financijski sustav u svakom poduzeću predstavlja žilu kucavicu kojim se osigurava dovoljna količina novca u svim fazama poslovanja poduzeća. U poduzeću se prožimaju robni i novčani tokovi. Ako neko poduzeće nema dovoljno novca za plaćanje stvorenih i tekućih obveza prema dobavljačima, radnicima i državi nastaje problem. Problem se ogleda u nesolventnosti koja se brzo i lako može pretvoriti u nelikvidnost pa se javlja problem da poduzeće prestane sa aktivnostima. Nesolventnost i nelikvidnost su najčešći uzroci stečaja poduzeća. Uspješno financiranje poslovanja poduzeća dovodi do velikih financijskih i ekonomskih koristi smanjenjem troškova poslovanja (prvenstveno kamata, nižih nabavnih cijena inputa) te povećanjem efikasnosti poslovanja.

4. PODJELA KREDITA, VRSTE I KARAKTERISTIKE

Kredit je jedan od najznačajnijih bankarskih poslova. Razvoj bankarskih kredita kroz povijest i njegova evolucija u raznim epohama kako u gospodarskom, tako i u povijesnom, kulturnom, sociološkom smislu, usko je povezana sa razvojem banaka, kao i sa razvojem novca i novčanih funkcija. Korelacija ova dva instituta vidi se u osnovi djelatnosti banaka, kojoj se kao primarna djelatnost pripisuje uzimanje i davanje kredita, a u osnovi ovako restriktivnog tumačenja javlja se povjerenje kao osnovni bankarski resurs. Još u starom stoljeću prvobitne bankarske poslove su obavljali svećenici. Banke se tada nazivaju „Tezauri“. Etimologijom rijeci se dolazi do zaključka da je prvobitna namjena banaka bila čuvanje. Oko 3000 god prije krista. Sumerski svećenici razvijaju oblike bankarskog poslovanja, i pored kredita koga je pratila kamata, razvijaju se i ostale funkcije, kao što su razmjene (tada još malih država), posredovanje i već navedeno čuvanje vrijednosti. U robovlasništvu i feudalizmu kredit se javljao u vidu zelenaških zajmova koji su se koristili za kupovinu potrošne robe i plaćanje raznih dažbina. Procvat i osnovnu funkciju kredita je moguće uočiti u prvim fazama kapitalizma, a kasnije sa akumulacijom, on dobiva svoj puni oblik. Kapitalizam svoj zamah dobiva baš pod utjecajem kredita, koga prati akumulacija, a iz tih fondova dolazi do proizvodnog kredita, za razliku od konzumnog, koji je bio u ranijim fazama.

4.1. Podjela, vrste i trajanje kredita

Podjelu kredita na vrste možemo izvršiti prema različitim kriterijima od kojih su najvažniji:

1. Prema predmetu na koji glase i u kojem moraju biti podmireni,
2. Prema subjektima koji odobravaju kredit,
3. Prema duljini trajanja,
4. Prema svrsi za koju se daju,
5. Prema namjeni za koje se daju,
6. Prema načinu osiguranja kredita,
7. Prema državnom domicilu davatelja kredita.¹⁰

Pod kreditom uopće razumijevamo privatno-privredni akt kojim neki gospodarski subjekt prepušta u vlasništvo drugome privrednom subjektu za određeno vrijeme i s pravom na kasniji povrat, a uz određenu odštetu (interes) izvjesna realna ekonomska dobra ili novac, odnosno pravo kojim on može doći do realnih ekonomskih dobara. Tu se, dakle, radi o intertemporalnoj razmjeni. Ukoliko se kod toga prepuštaju stvarna ekonomska dobra u pitanju je stvarni kredit, na pr. kad se daje u zajam žito, stoka, alat, itd., a kad se prepušta slobodna kupovna snaga predstavljena u bilo kojoj vrsti novca, dakle u metalnom, notalnom ili žiralnom novcu, radi se o novčanom kreditu. O novčanom kreditu se radi i onda kad se daju realna dobra, ali je predmet kredita njihova vrijednost izražena u novcu što je redovno slučaj kod trgovačkog ili liferantskog kredita.¹¹

U Hrvatskoj postoje tri vrste kreditnih institucija:

1. banke,
2. štedne banke i
3. stambene štedionice.¹²

Izvori financiranja mogu se podijeliti prema roku raspoloživosti, prema vlasništvu te prema porijeklu. Prema roku raspoloživosti izvora, financiranje se dijeli na:

¹⁰ Katunarić, A., (1988). Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja, Zagreb: CIP, str. 253. – 254.

¹¹ Tomašević, J. (2004): Novac i kredit, Zagreb: Dom i svijet, str. 187.

¹² Zakon o financijskim institucijama koje imaju pravo djelovanja i poslovanja na teritoriju RH.

- **Kratkoročno financiranje:** izvori kratko traju i raspoloživi su u vremenu do jedne godine. Koristi se za financiranje ulaganja u kratkotrajnu imovinu (obrtna sredstva).
- **Dugoročno financiranje:** izvori dugo traju i raspoloživi su više od jedne godina.¹³

U novije vrijeme se pojavilo i srednjoročno financiranje. Srednjoročni krediti su hibridni krediti između kratkoročnih i dugoročnih kredita. Kratkoročno kreditiranje ima rokove dospeljeća do godine dana, financiraju tekuću aktivnost i likvidnost subjekata i pokriveni su kratkoročnim izvorima. U ove kredite spadaju: krediti po tekućim računima, eskontni, lombardni, akceptni, rambursni i avalni kredit. Kratkoročnim aktivnim poslovima banka svojim komitentima stavlja na raspolaganje odgovarajuća sredstva plaćanja za obavljanje njihovih tekućih transakcija, a mogu imati fiksirane rokove dospeljeća ili klauzulu „na zahtjev“ (*on demand basis*) kada se moraju otplaćivati na zahtjev banke, što predstavlja znatno oštrije uvjete financiranja.¹⁴

Glavne razlike između dugoročnih, kratkoročnih, srednjoročnih kreditiranja su osim u dužini otplate i iznos gotovine koja se može dobiti. Ako poduzeće ima lošu kreditnu povijest, mora se biti naročito oprezan pri odabiru vrste financiranja.

4.1.1. Kratkoročno kreditiranje

Kratkoročni krediti imaju rokove dospeljeća do godine dana. Oni financiraju tekuću aktivnost i likvidnost subjekata i pokriveni su kratkoročnim izvorima. Vrste kratkoročnih kredita su: krediti po tekućim računima, eskontni, lombardni, akceptni, rambursni i avalni kredit. Ova vrsta kredita nije za poduzeća.

Kratkoročnim aktivnim poslovima banka svojim komitentima stavlja na raspolaganje odgovarajuća sredstva plaćanja za obavljanje njihovih tekućih transakcija, a mogu imati fiksirane rokove dospeljeća ili klauzulu "na zahtjev" (*on demand basis*) kada se moraju otplaćivati na zahtjev banke, što predstavlja znatno oštrije uvjete financiranja.¹⁵

Izvori kratkoročnog kreditiranja su:

- **Vremenska razgraničenja**

¹³ Van Horne, J. C., (1993). *Financijsko upravljanje i politika: Financijski menadžment*, Zagreb: MATE, str. 76.

¹⁴ Leko, V., (2008). *Financijske institucije i tržišta*. Zagreb: Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu, str. 56.

¹⁵ *Ibid*, 56.

- Trgovački krediti
- Osigurani kratkoročni krediti
- Neosigurani kratkoročni krediti

Vremenska razgraničenja kratkoročnog kredita su najviše do jedne godine. Trgovački krediti su oni kad dobavljači odobravaju kupcima isporučujući im robu uz mogućnost naknadnog plaćanja unutar odobrenog razdoblja. Ovo je i glavni izvor kratkoročnog financiranja u razvijenim tržišnim gospodarstvima. Osigurani kratkoročni krediti osigurano financiranje koriste za financiranje kratkoročnih ulaganja, posebice povećanih kratkoročnih potraživanja od kupaca i sezonskih zaliha te prilagođavanja u razdobljima neizvjesnosti.¹⁶ Banke da bi uopće odobrile kredit traže osiguranje koje će značiti smanjenje od rizika gubitka.

Najčešći osigurani kratkoročni krediti su:

- **Kredit na temelju zaloga vrijednosnica**

Kredit koji banka odobrava klijentu na temelju zaloga vrijednosnica iz njegova portfelja koji mogu činiti kako kratkoročne (komercijalni zapisi, blagajnički zapisi, depozitni certifikati i sl.), tako i dugoročne vrijednosnice iako mnogo rjeđe (dionice, obveznice i sl.).¹⁷

- **Kredit na temelju zaloga potraživanja**

Kod ovog kredita zajmoprimac dostavlja zajmodavcu raspored potraživanja, fakturu te potpisuje sporazum o osiguranju kredita. U ocjeni zahtjeva za dodjelu kredita, zajmodavac će analizirati kvalitetu potraživanja poduzeća da bi odredio iznos kredita. Što je viša kvaliteta potraživanja koju poduzeće održava, viši je postotak koji je zajmodavac voljan odobriti u odnosu na založena potraživanja.¹⁸

- **Factoring potraživanja**

¹⁶ Van Horne, J. C., (1993). Financijsko upravljanje i politika: Financijski menadžment, Zagreb: MATE, str. 56.

¹⁷ Vidučić Lj., (2004). Financijski menadžment, Zagreb: RriF, str. 89.

¹⁸ Van Horne, J. C., (1993). Financijsko upravljanje i politika: Financijski menadžment, Zagreb: MATE, str. 82.

Kod ovog kredita podrazumijeva se prodaja potraživanja faktoru. Faktor može biti banka, specijalizirana faktor podružnica ili klasična institucija faktora. Poslovi koje oni obavljaju mogu biti: preuzimanje odgovornosti naplate potraživanja od dužnika, upravljanje potraživanjima i kreditna funkcija. Kreditna funkcija se realizira u slučaju kada faktor daje klijentu avans prije naplate potraživanja od dužnika.

– **Kredit na temelju zaliha**

Ovaj kredit odobrava se na temelju kvalitete zaliha. Zajmodavac određuje postotak, ovisno o kvaliteti, koji će se odobriti od tržišne vrijednosti kolaterala.

Neosigurani kratkoročni krediti su krediti koje zajmodavci odobravaju na temelju kreditne sposobnosti klijenta i ono je bez traženja osiguranja kredita:

– **Kredit na principu tekućeg računa ili kontokorentni kredit**

Banka odobrava klijentu sredstva na tekući račun do ugovorenog iznosa i roka radi održavanje tekuće solventnosti. Kredit se ne isplaćuje u gotovom novcu, već se odobrava na tekućem računu. Poduzeća u Hrvatskoj posluju preko žiro računa, a ne tekućih računa te umjesto kontokorentnog kredita koriste okvirni kredit. To je kredit koji može odobriti banka svojem deponentu za plaćanje dospjelih obveza s njegovog žiro računa, do visine odobrenog okvirnog kredita. Ovi krediti donose bankama značajne prihode.¹⁹

– **Kreditna linija**

Kratkoročni krediti bez pokrića koji se odobravaju na temelju kreditne sposobnosti i boniteta poduzeća. To je zapravo dogovor između banke i komitenta, koji određuje maksimalni iznos neosiguranog kredita koji banka dozvoljava klijentu za dugovanje u bilo koje vrijeme. Ovaj kredit ne predstavlja zakonsku obvezu banke da ga produži u slučaju da se pogorša kreditna sposobnost dužnika.

¹⁹ Marković, I., (2000). *Financiranje: teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, Zagreb: RriF plus, str.97.

– **Revolving kredit**

Garantirana kreditna linija koja predstavlja zakonsku obveza banke da produlji kredit do maksimalno ugovorenog iznosa za utvrđeno vremensko razdoblje. Dok je obveza na snazi banka mora produljiti kredit kad god to zajmoprimac želi, ali ukupne posudbe ne smiju premašiti maksimalno određeni iznos.

– **Transakcijski kredit**

To je kredit koji banka odobrava klijentu za obavljanje određenog posla. Po njegovom završetku i naplati zajmoprimac otplaćuje ovaj kredit.

4.1.2. Srednjoročno kreditiranje

Srednjoročni krediti su krediti s rokom otplate od 2 do 5 godina. Dok je donja granica dosta čvrsta, gornja je promjenjiva, pa ponekad može biti i do 10 godina. Uvođenje srednjoročnih kredita kao posebne kategorije veoma je diskutabilno, jer ne postoje srednjoročna sredstva. Objašnjavaju se njihovim namjenama. Ne mogu se ubrojiti niti u obrtnu niti u investicionu sferu, a i kod odobravanja i vraćanja imaju karakterističnosti obaju tj. kratkoročnih i dugoročnih kredita. Ovi krediti služe za kupnju trajnih potrošnih dobara, financiranje manjih investicija, i sl. Srednjoročne kredite najčešće daju banke i druge financijske organizacije. Njihova otplata može biti u jednakim i nejednakim anuitetima ili jednakim periodičnim ratama s posljednjom najvećom „balon“ ratom.²⁰

Postoje, osim bankarskih i revolving srednjoročni krediti koji zbog svojeg godišnjeg obnavljanja dobivaju karakter srednjoročnih pa i dugoročnih. Srednjoročni krediti mogu biti na temelju zaloga opreme, krediti osiguravajućih društava te srednjoročni krediti proizvođača opreme. Trošak ovog kredita je kamata i naknada za rezervaciju sredstava.

²⁰ Marković, I. (2000). *Financiranje-teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, Zagreb: Rrif, str. 62. i 63

4.1.3. Dugoročno kreditiranje

Dugoročno kreditiranje ima rokove dospelja iznad jedne godine. Ovi krediti financiraju krupne investicijske i razvojne programe i alimentiraju se isključivo iz dugoročnih financijskih potencijala (tablica 1., str. 20.). U ove kredite spadaju: hipotekarni, građevinski, industrijski i investicijski krediti. Dugoročni su krediti uglavnom vezani za financiranje sektora privrede i dijelom za financiranje stambene gradnje, gdje se velikom obujmu angažiranja resursa i drugih perioda aktivizacije ulaganja prilagođavaju rokovi i ostali uvjeti kreditiranja. Aktivnim dugoročnim poslovima banka svojim komitentima osigurava vrijednost, odnosno kapital i platežna sredstva zajedno.²¹ Osnovni oblici kreditnog dugoročnog financiranja poduzeća su emisija obveznica, krediti na obročnu otplatu i leasing.

Tablica 1. Razlike između kreditnog i vlasničkog financiranja

Karakteristika	Kreditni izvori	Dionička glavnic
Kontrola	Odredbe ugovora o obveznicama/ kreditnog ugovora	Pravo glasa
Trošak izvora	Kamate	Dividende
Porezni tretman troška	Kamate su trošak poslovanja i porezno odbitna stavka	Divdende nisu trošak poslovanja, isplaćuju se iz dobitka nakon obračuna poreza
Posljedice neplaćanja troška	Bankrot	Nema zakonskih posljedica

Izvor: Vidučić Lj., 2004., Financijski menadžment, Zagreb: RriF

Prosjeck rokova dospelja ovih kredita su od dvije do tri godine, pri čemu je uvjet da ukupno zaduženje ne može probiti razinu originalno ugovorenog duga. Najčešće se koriste za financiranje

²¹Domančić, P., Nikolić, N.(1994). Monetarne financije i financiranje razvoja, Split: Ekonomski fakultet Split, str. 70.

odgovarajućih privrednih organizacija, a zbog svojih se karakteristika nazivaju kontinuiranim zaduženjem. Dugoročni krediti nisu samo vezani za rok, kao temeljni kriterij, nego ti krediti imaju specifičnosti i funkcije u odnosu na kratkoročne bankarske kredite. Dugoročni krediti vezani su za financiranje investicija i drugih dugoročnih namjena. I sama sredstva za dugoročno kreditiranje imaju posebnu kvalitetu. Kod kratkoročnih kredita bitna je optimalna alokacija resursa na najproduktivnije punktove, jer se radi o ušteđenim sredstvima na razini različitih subjekata. Akumulirana sredstva su najčešće ekonomsko dobro jedne ekonomije pa s njima treba gospodariti racionalno i produktivno. Dugoročnim bankarskim kreditima prenosi se kupovna snaga raznolikih ekonomskih subjekata koji su suficitarni na deficitarne ekonomske subjekte. Zbog toga je važna ocjena investicijskih projekata, a u prvi plan izbijaju pokazatelji ekonomičnosti, produktivnosti, rentabilnosti i sl. Slobodna ušteđena sredstva trebaju biti racionalno aktivirana.

U odnosu na ostale vrste bankovnih kredita koje banka odobrava poduzećima za potrebe tekuće proizvodnje i prometa, dugoročni bankovni krediti su karakteristični i po svojim posebnim obilježjima od kojih ističemo pored dugog roka vraćanja kredita i slijedeća njegova obilježja:

- veću kamatnu stopu koja treba osigurati rentabilnost ulaganja sredstava u investicije
- drugačije realno pokriće za dani kredit koje se redovito sastoji u zalozima banke na izgrađene objekte, zemljišta i drugu imovinu tražioca kredita
- veći rizik za dani kredit koje se rezultira iz dugog roka kredita u kojem vremenu može doći do raznovrsnih oscilacija kako u vrijednosti danog pokrivača tako i u zastarjelosti samog objekta za koji je odobren dugoročni kredit
- drugačija tehnika odobravanja dugoročnog kredita koja od banke traži da raspolaže posebnim stručnim kadrom koji će biti u stanju izvršiti sve one kvalitetne radnje koje su vezane kako za odobravanje samog dugoročnog kredita, tako i za dugoročno praćenje i amortizaciju odobrenog kredita.²²

Suština dugoročnog bankarskog kredita je u posredovanju banke između poduzeća koja ostvareni dohodak ne troše u cijelosti već njegovu potrošnju odlažu na kasniji rok i poduzeća

²²Katunarić, A., (1988). Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja, Zagreb:CIP, str. 260. - 262.

kojima nedostaju financijska sredstva za financiranje investicija koje u obliku kredita uzimaju od banke.²³

Dugoročni krediti su uglavnom u funkciji razvoja, proširenja i obnove. Razlikuju se dvije vrste dugoročnih kredita: namjenski i nenamjenski. Ovisno o načinu odobravanja i svrsi za koju se odobrava dugoročni kredit, dugoročni se krediti mogu razvrstati u dvije osnovne vrste i to:

- hipotekarni krediti
- investicijski krediti industriji.

4.1.4. Hipotekarni krediti

Hipotekarni kredit je oblik nenamjenskog kredita koji se odobrava po osnovi zaloga nekretnine, (pokretne i nepokretne imovine) poduzeća. Govori se o gotovinskom kreditu s nekretninom u ulozi sekundarnog instrumenta osiguranja, a s druge strane potencijalni korisnik kredita treba zadovoljiti kriterije kreditne sposobnosti. Založena nepokretna imovina (zemlje, zgrade, tvornice i sl.) se osigurava upisom u zemljišne knjige zvane gruntovnice.²⁴ Visina odobrenog kredita ovisi o vrijednosti nekretnine za što se odobrava hipotekarni kredit. Ovisnost visine kredita i vrijednosti nekretnine za koji se daje kredit iznosi od 50% do 70% , nekad najviše i do 80% vrijednosti dok ostatak redovito osigurava investitor. Omjer kredita i hipoteke su 1:1,5 ili 1:2. Ugovaranjem ove vrste kredita korisnik je povećao iznos i produžio ročnost otplate. Dvije su vrste hipotekarnih kredita s obzirom na način otplaćivanja:

- Krediti koji se otplaćuju po isteku ugovorenog roka u cjelokupnom iznosu (fiksna hipoteka)
- Krediti koji se otplaćuju po amortizacijskom planu putem anuiteta koji se izračunava posebnom računskom operacijom i predstavlja jednaki iznos kojim semestralno ili godišnje dužnik otplaćuje banci kamate za iznos duga.²⁵

²³Ivanović, Z.,(1997). Financijski menadžment, Opatija: Hotelijerski fakultet Opatija, str. 298

²⁴Domančić, P., Nikolić, N. (1994). Monetarne financije i financiranje razvoja, Split: Ekonomski fakultet, str. 106

²⁵Katunarić, A., (1988). Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja, Zagreb:CIP, str. 262.

Rokovi za hipotekarne kredite su od deset do trideset godina. U Republici Hrvatskoj se hipotekarni krediti uobičajeno odobravaju s valutnom klauzulom euro i uz promjenjivu kamatnu stopu. Kamatna stopa kod ovih kredita je viša nego kod ostalih i visina kamatne stope ovisi o ugovorenom roku otplate kredita kao i o statusu poduzeća.

4.1.5. Investicijski krediti industriji

Dok se hipotekarni krediti najčešće odobravaju za stambenu izgradnju i ulaganja u poljoprivredu najčešće individualnim vlasnicima nekretnina, investicijski krediti redovito se odobravaju industrijskim poduzećima ili drugim pravnim i fizičkim osobama za financiranje razvoja industrije i prometa. Ove kredite uglavnom odobravaju velike banke.²⁶

Da bi neka banka uopće odobrila ovakvu vrstu kredita trebaju se napraviti detaljne preinvesticijske analize. Predinvesticijske analize trebaju obuhvaćati razvoj tržišnih faktora, razvoj nove tehnologije u industrijskom sektoru u kojem se nalazi investicijski objekt koji se kreditira. Banka se najprije mora uvjeriti je li investicija isplativa, i u slučaju da je, kada i po kojim uvjetima. Sukladno prethodnom banka mora utvrditi koji su postojeći instrumenti osiguranja i jesu li ti instrumenti zadovoljavajući za nju.

Ovisno o izvoru sredstava i uvjetima za dobivanje investicijskih kredita određuje se rok kredita, način otplaćivanja kao i način osiguranja odobrenog kredita. Kod ovog kredita se također može tražiti realno pokriće, naročito ukoliko razvoj poslova zajmotražioca ne pruža sigurnu garanciju da će kredit u roku biti vraćen.

Investicijskih krediti su ekonomski najkorisniji jer su u izravnoj vezi s razvojem ekonomije i ekonomskim rastom, ali je za banku i najsloženiji oblik kreditiranja. Praćenje investicijskih kredita od posebnog je značaja za banku pošto pojedine investicije traju i nekoliko godina, tj. često nisu u stanju imati prihode na početku poslovanja tako da banka mora pratiti kako se investicija razvija dok se ne ostvari mogućnost prihoda.

²⁶Ibid, str. 262.

Namjena ovog kredita može biti:

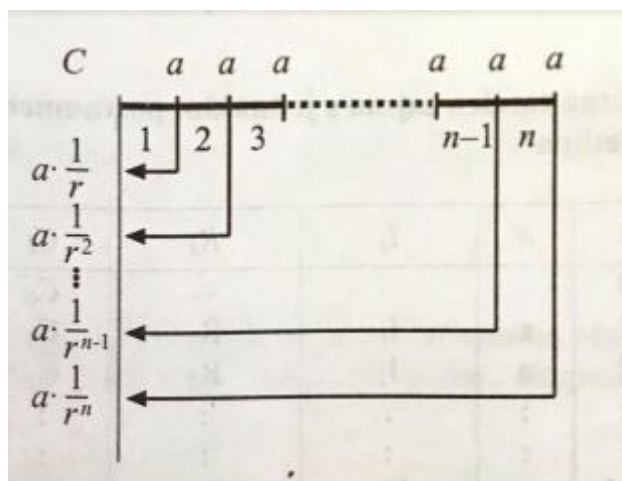
- Izvršavanje jasno definirano poslovnoga plana ili projekta
- Kupnja zemljišta i uređenje infrastrukture objekta
- Kupnja, izgradnja, rekonstrukcija, uređenje ili proširenje objekta
- Nabava opreme i dijelova opreme
- Nabava prijevoznih sredstava i osobnih vozila za poslovne potrebe
- Refinanciranje namjenskih dugoročnih kredita odobrenih u drugim bankama utrošenih u investiciju.²⁷

Najčešće primjenjivani model otplate investicijskih kredita je model otplate kredita nominalno jednakim anuitetima.

Pretpostavke ovoga modela je da je:

- obračun kamata je složen i dekurzivan,
- anuiteti su nominalno jednaki i dospijevaju u jednakim vremenskim razdobljima krajem termina (slika 5., str. 25.),
- duljina razdoblja ukamaćivanja (kapitalizacija) jednaka je duljini vremenskog dospijeća između dva anuiteta ,
- kamatna stopa je konstantna u cijelom razdoblju amortizacije zajma.

²⁷Gregurek, M., (2015): Poslovanje banaka, RRIF Visoka škola za financijski menadžment , Zagreb, str. 101.

Slika 5.: Sadašnja vrijednost anuiteta

Izvor: Babić, Z., Tomić-Plazibat, N., (2008). Poslovna matematika, Split: Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, str. 191.

$$C = a \frac{1}{r} + a \frac{1}{r^2} + \dots + a \frac{1}{r^{n-1}} + a \frac{1}{r^n} (r^{n-1} + r^{n-2} + \dots + r + 1)$$

gdje je:

- C – visina investicijskog kredita
- a – anuitet
- I_k – kamata na kraju k-tog razdoblja
- R_k – otplatna kvota na kraju k-tog razdoblja
- C_k – ostatak duga na kraju k-tog razdoblja
- p – konstantna kamatna stopa
- r – kamatni faktor

4.1.6. Sindicirani kredit

Sindicirani krediti je dugoročan, budući da je rok otplate od 3 do 8 godina. To je kredit kada se manja grupa banaka spaja s namjerom da odobri zajednički kredit jednom zajmoprimcu.

Važnost ovog kredita leži u činjenici da je zajmoprimcu omogućeno da pod određenim uvjetima dobije veći kreditni zajam. S obzirom da je uključena u kreditni proces, bankarska

unija je također u slučaju diversifikacije ulaganja i manjeg rizika. Ovi krediti uglavnom se daju velikim poduzećima.

Banke koje sudjeluju u projektu postižu visoke bruto kredite. Članstvo u bankarskoj uniji obično je međunarodno. Sindicirani krediti omogućuju zajmoprimcu pribavljanje potrebnih sredstava unatoč smanjenoj ponudi sredstava na lokalnim tržištima, čime se omogućuje ulaganje koje nije bilo moguće zbog manje ponude sredstava na domaćem tržištu.

Postupci za dobivanje tih kredita su standardizirani i brzi, tako da se sredstva mogu dobiti u kratkom roku. Sve više zdravih hrvatskih poduzeća odlučilo se nedavno udružiti uz pomoć domaćih i stranih banaka.

Tržište sindiciranih kredita značajno je poraslo u posljednjem desetljeću, za što postoje razni razlozi. Razlozi za rast sindiciranih kredita su:

- Visoka likvidnost tržišta
- Niske marže
- Dulja dospjelost
- Povećana konkurentnost banaka
- Manji globalni rizik
- Povećano financiranje za akvizicije
- Privatizacijski procesi
- Liberalizacija i globalizacija gospodarstva.²⁸

Najveći iznos sindiciranog kredita u Hrvatskoj dobila je tvrtka Agrokor još 2010. godine u iznosu od 352 milijuna eura na rok povrata od pet godina te uz jamstvo nekoliko povezanih društava Koncerna.

Sindicirani krediti se upotrebljavaju i za investicije u infrastrukturi od državnog smisla kao izgradnja cesta, željeznica, elektrana, ali i za druge državne investicije kao ekologija i agrar.

²⁸Rhodes, T. (1996). *Syndicated Lending: Practice and Dokumentation*, London: Euromoney Books, str.22

4.2. Prednosti i nedostaci dugoročnog financiranja

Financiranje tuđim kapitalom ima određene prednosti i nedostatke u odnosu na financiranje vlastitim kapitalom. Prednosti se očituju u poreznom tretmanu tuđeg i vlastitog kapitala. Dok kamatni trošak korisniku kredita donosi poreznu uštedu, vlastiti kapital podliježe oporezivanju. Dugoročni krediti, međutim, povećavaju kreditni rizik. Osim toga, mogu uzrokovati izravne i neizravne troškove financiranja.²⁹ Prednosti se očituju i u tome ako neko poduzeće ima dugoročno financiranje, to znači da ima stabilnost i ne mora tražiti usporedbu s kratkoročnim financiranjem. To također znači da će biti lakše prikazati zaradu i novčane tokove tako što će se znati koliki će troškovi kamata biti svaki mjesec. Kratkoročno financiranje ne nudi te prednosti, jer morate stalno pregovarati o uvjetima ugovora. Dugoročno financiranje daje bolju predodžbu o dugoročnom trošku kapitala. Na taj način se može bolje odlučiti koje projekte vrijedi slijediti ili ne. Ako poduzeće nema dugoročno financiranje, trošak kapitala može se mijenjati prilikom svakog pregovaranja oko uvjeta financiranja. To može dovesti do više konfuzije u određivanju vrste profitabilnosti koja se tražiti u potencijalnom projektu.

Postoje određeni nedostaci dugoročnog financiranja. Nakon što se zaključi ugovor o dugoročnom financiranju, možda će biti veoma teško izaći iz njega. Ako kamatna stopa padne, neće se moći ponovno pregovarati ovisno o tome kako se postavio ugovor o financiranju. Ugovor se može postaviti na način da se unaprijed plati ako se cijene spuste. Također, moguće je postaviti ugovor o promjenjivoj stopi gdje se stopa mijenja na temelju kamatnih stopa. Međutim, to može biti vrlo rizično jer vam daje mnogo negativnog rizika ako kamatne stope rastu.

Izravni troškovi financiranja nastaju po osnovi plaćanja kamata. Neizravni troškovi financiranja mogu nastati kada poduzeće dobije kredit od drugog poduzeća pod uvjetom da otplatu kredita obavi isporukom svojih proizvoda po cijeni koja je u trenutku isporuke za njegova nepovoljna. U tom slučaju trošak kredita nije samo izravan trošak u obliku kamata, već i neizravan trošak koji je poduzeće imalo zbog depreciranih cijena svojih proizvoda. Zbog toga prekomjerno financiranje pomoću kredita odnosno duga povećava troškove financiranja i

²⁹Marković, I., (2000). *Financiranje, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, Zagreb: RRiF Plus, str. 168.

smanjuje financijski rezultat po osnovi izravnih i neizravnih troškova.³⁰ Poduzeće koje se financijski zaduži putem dugoročnog ili kratkoročnog kredita, plaća glavnicu i kamate neovisno od vlastitog poslovanja što je jedna od nedostataka kreditiranja. Plaćanje kredita je obvezano ugovorom, bez obzira da li poduzeće posluje pozitivno ili negativno. Ako u kojem slučaju poduzeće ne vraća kredit u datim rokovima onda je to poduzeće obvezno platiti i zatezne kamate ili će biti pokrenut stečajni postupak od strane vjerovnika.

Otplatna tablica (tablica 2., str. 29.), plan otplate ili plan amortizacije je shematski prikaz amortizacije zajma. Za korisnike zajma ona omogućava pregled iznosa i rokova njihovih obveza, a za kreditore plan priljeva sredstava od odobrenih zajmova i kamate na ta sredstva. Plan otplate je poželjno izraditi za svaki zajam.³¹

Tablica 2. Otplatna tablica s jednakim anuitetima

k	a	I_k	R_k	C_k
0	-	-	-	C_0
1	a	I_1	R_1	C_1
2	a	I_2	R_2	C_2
...
...
$n-1$	I_{n-1}	I_{n-1}	R_{n-1}	C_{n-1}
n	I_n	I_n	R_n	0
Σ	$n \cdot a$	$I = \sum_{k=1}^n I_k$	$R = \sum_{k=1}^n R_k$	

³⁰Marković, I., (2000). *Financiranje, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, Zagreb: RRiF Plus, str. 169.

³¹Šego, B., (2008): *Financijska matematika*, Zagreb: Zgombić&partneri, str.283.

Izvor: Babić, Z., Tomić Plazibat, N., Aljinović, Z., (2009). Matematika u ekonomiji, Split: Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, str.303.

4.3. Međunarodno kreditiranje

U svojoj aktivnosti (dužoj od 50 godina) Svjetska banka i Međunarodni monetarni fond značajno su doprinijeli općem napretku u svijetu, a posebno su stvorili realne osnove da se smanji broj gladnih, neuhranjenih, neodjevenih i bolesnih ljudi u svijetu. Mada su pomaci učinjeni u posljednjih 50 godina impresivni, kao i uloga ovih moćnih međunarodnih ministarstava financija, razvoja i budžeta, još uvijek je gladno blizu jedne milijarde ljudi u svijetu.³²

Svjetska banka osnovana prema zaključcima Konferencija u Bretton Woodsu 1944., započela je s radom u lipnju 1946. U skupinu Svjetske banke ulaze još četiri ustanove: Međunarodna financijska korporacija, Međunarodno udruženje za razvoj, Multilateralna investicijska garancijska agencija i Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova. Isprva je, u razdoblju nakon II. svjetskog rata, Banka bila usmjerena na obnovu i razvoj ratom razrušenih europskih zemalja, a u 1950-ima njezino se djelovanje proširilo na velik broj manje razvijenih zemalja. Osnovna misija Banke borba je protiv siromaštva i poboljšanje uvjeta života u manje razvijenim zemljama te njihov brži ekonomski razvoj. To se postiže odobravanjem kredita i jamstava te pružanjem nefinancijske pomoći u obliku analitičkih usluga i savjeta. Sva sredstva koja banka pozajmljuje zemljama moraju biti iskorištena za točno određene projekte, npr. za smanjivanje siromaštva, poboljšanje socijalnih usluga, obrazovanje, energetiku, poljoprivredu ili zaštitu okoliša, a krediti se odobravaju samo vladama ili ustanovama koje imaju državna jamstva. Sredstva za odobravanje kredita Banka osigurava od kapitala zemalja članica, koji je dijelom uplaćen, a dijelom postoji kao potencijalna obveza, te od sredstava dobivenih izdanjem obveznica na međunarodnom tržištu kapitala. Banka ima najvišu kreditnu sposobnost, sredstva koja pribavlja na tržištu koristi za to da bi korisnike svojih programa kreditirala po povoljnijim uvjetima, u većim iznosima, s dužim rokovima dospijeca i na mnogo održiviji način, nego što bi to te zemlje mogle pribaviti na međunarodnom tržištu kapitala. Kredite Svjetske banke mogu dobiti samo zemlje članice (koje moraju biti i članice

³² Burnazović, T., Imširović, I. (1999). Svjetska banka i međunarodni monetarni fond, Sarajevo:Grafis, str.13-15.

Međunarodnog monetarnog fonda), i to samo one koje se nalaze ispod određene razine razvijenosti, najčešće mjerene razinom bruto domaćeg proizvoda. Banka financiranjem određenih programa u zemljama članicama često nadopunjuje programe MMF-a kojima se financiraju zemlje s trenutnim problemima u platnoj bilanci.

MMF je međunarodna kooperativna institucija koju čine 182 zemlje, dobrovoljno članstvo, jer prednost vide u zajedničkom dogovoru u okviru ove institucije, a sve u cilju postizanja stabilnijeg međunarodnog sistema poslovanja. Također, MMF je institucija koja pozajmljuje novac svojim članovima koji imaju probleme sa financijskim obvezama, ali samo pod uvjetom da poduzmu mjere za eliminiranje tih poteškoća. MMF nema nikakav autoritet nad domaćom ekonomskom politikom svojih članova. Hrvatska je članica Svjetske banke od 25. veljače 1993. godine i čest korisnik njezinih kredita. Ministarstvo financija Republike Hrvatske određeno je kao nadležno tijelo za suradnju sa Svjetskom bankom te je ovlašteno u ime Republike Hrvatske obavljati sve poslove i transakcije koje su dopuštene prema Statutu Banke. Guverner Svjetske banke za Hrvatsku je po funkciji ministar financija, a zamjenik guvernera je zamjenik ministra financija.

Republika Hrvatska je postala članicom Međunarodnog monetarnog fonda - MMF-a 14. prosinca 1992. godine, prilikom čega je stekla kvotu od 261,6 milijardi SDR-a. Usvajanjem 11. povećanja kvote, kvota Republike Hrvatske povećala se 10. veljače 1999. godine na 365,1 milijardi SDR (425,01 mil. EUR-a), što nakon stupanja na snagu VI. Izmjene i dopune Statuta MMF-a o povećanju broja glasova i zastupljenosti u MMF-u, od 3. ožujka 2011. godine, čini 0,153% ukupne kvote MMF-a, te 0,174% glasačke snage. Odbor guvernera MMF-a je u prosincu 2010. godine usvojio Rezoluciju br. 66-2 kojom se, u okviru 14. redovne revizije kvota, zemljama članicama predlaže udvostručenje ukupne kvote MMF-a na 476,8 milijardi SDR-a, uz 6%-tno prebacivanje udjela ukupne kvote u korist udjela dinamičnih i podzastupljenih zemalja. Predloženo udvostručenje ukupne kvote MMF-a omogućuje povećanje kvote Republike Hrvatske na 717,4 mil SDR-a (835,13 mil. EUR-a) što predstavlja povećanje za 352,3 mil SDR-a. Republika Hrvatska je prihvatila predloženo povećanje svoje kvote Uredbom Vlade RH o prihvaćanju povećanja kvote RH u MMF-u (Narodne novine, broj 142/2011). Prihvaćanje predloženog povećanja Republici Hrvatskoj omogućava zadržavanje sadašnjeg udjela u ukupnoj kvoti i glasačkoj snazi na približno istoj razini: smanjenje udjela u ukupnoj kvoti sa sadašnjih 0,153% na 0,150%, te smanjenje

sadašnje glasačke snage s 0,174% na 0,172%. Povećanje kvote za RH će stupiti na snagu nakon što dođe do stupanja na snagu predloženog povećanja ukupne kvote MMF-a, te nakon što uplati iznos za koji joj se povećava kvota.

Financijski aranžmani koje koristi Republika Hrvatska putem MMF-a su:

- a) Stand by aranžman odobren je Republici Hrvatskoj 14. listopada 1994. godine u iznosu 65,40 mil SDR-a (25% tadašnje kvote), na rok od 18 mjeseci. Povučena je samo jedna tranša u iznosu od 13,08 mil SDR-a, dana 19. listopada 1994. godine. Aranžman je otplaćen 18. listopada 1999. godine. Aranžman nije ispunjen u cijelosti, tj. nije uspješno okončan, te je istekao 13. travnja 1996. godine.
- b) Zajedno sa Stand by aranžmanom, Republici Hrvatskoj je dana 14. listopada 1994. odobrena i Olakšica za pretvorbu gospodarskog sustava (Systemic Transformation Facility - STF) u iznosu od 130,80 mil. SDR-a. Sredstva po ovoj Olakšici povučena su u cijelosti (u dvije rate: 19. listopada 1994. i 13. travnja 1995. godine). Aranžman je otplaćen 27. prosinca 2002. godine.
- c) Prošireni aranžman (Extended Fund Facility-EFF) odobren je Hrvatskoj 12. ožujka 1997. godine u iznosu od 353,16 mil SDR-a (135% tadašnje kvote), na rok od 3 godine. Povučena je samo jedna tranša (17. ožujka 1997.) u iznosu od 28,78 mil SDR-a. Aranžman je otplaćen 27. prosinca 2002. godine. Aranžman nije ispunjen u cijelosti, tj. nije uspješno okončan, te je istekao 11. ožujka 2000. godine.
- d) Stand-by aranžman u iznosu od 200 mil SDR-a (55% kvote) Odbor izvršnih direktora MMF-a odobrio je Republici Hrvatskoj 19. ožujka 2001. godine na rok od 14 mjeseci, do 18. svibnja 2002. godine. Ovaj aranžman je zaključen kao mjera opreza (precautionary arrangement) s namjerom da se odobrena sredstva ne povlače. Ovaj aranžman Republika Hrvatska je okončala uspješno i u predviđenim rokovima te nije bilo povlačenja sredstava.
- e) Stand-by aranžman kojeg je Odbor izvršnih direktora MMF-a odobrio Republici Hrvatskoj 3. veljače 2003. godine na rok od 14 mjeseci, u visini 105,88 mil SDR-a (29% kvote), također je dogovoren kao mjera opreza, tj. s namjerom da se odobrena

sredstva ne povlače. Ovaj aranžman nije uspješno okončan te je istekao 2. travnja 2004.godine.

- f) Stand-by aranžman kojeg je Odbor izvršnih direktora MMF-a odobrio Republici Hrvatskoj 4. kolovoza 2004. godine u iznosu 97 mil SDR-a (26,6% kvote), na rok od 20 mjeseci, također je dogovoren kao mjera opreza, tj. s namjerom da se odobrena sredstva ne povlače. Prilikom druge provjere aranžmana u ožujku 2006. godine, odobreno je njegovo produženje do 15. studenog iste godine, i povećanje iznosa korištenja na 99 mil SDR-a. Aranžman je uspješno okončan te je istekao 15. studenoga 2006. godine.³³

Kapitalnakretanja uobičajeno je podijeliti u tri skupine: strane direktne investicije (FDI), portfelj vlasničke investicije, portfelj dužničko investiranje. Međunarodni monetarni fond definira neto tijekove kapitala u pet kategorija: (strane) direktne investicije, portfelj investicije, ostale investicije, korištenje kredita MMF-a i izvanredno financiranje što obuhvaća akumulaciju neplaćenih potraživanja i opraštanje dugova. Ostale investicije podrazumijevaju trgovačke kredite i depozite.³⁴

4.4. Kreditni registar (HROK)

Hrvatski kreditni registar ili Hrvatski registar obaveza po kreditima je tvrtka koju je 2004.godine osnovalo 20 hrvatskih banaka rati ustroja i vođenja Hrvatskog registra obaveza po kreditima , prvog potpunog registra u Republici Hrvatskoj. Potpuni kreditni registar je sustav za prikupljanje, obradu i razmjenu informacija o svim kreditnim obvezama klijenata financijskih institucija korisnica HROK-a i urednosti njihovog podmirivanja. U registru se objedinjuju i obrađuju podaci o svim kreditnim zaduženjima bez obzira na urednost njihovog podmirivanja. Uz prethodnu suglasnost Hrvatske narodne banke, banke su u ljeto 2006. godine započele sa slanjem podataka u bazu Registra. Od svibnja 2007. godine HROK-ova kreditna izvješća za potrošače (građane) su na raspolaganju bankama s ciljem efikasnijeg upravljanja kreditnim rizicima te građanima u svrhu osobne informiranosti. Od 2010.

³³<http://www.mfin.hr/hr/mmf>, pristupljeno dana: 17.09.2019.

³⁴Bogdan, Ž.,(2009.). Utjecaj FDI-ja na gospodarski rast europskih tranzicijskih zemalja. Ekonomski fakultet u Zagrebu– Serija članaka u nastajanju, članak broj 09-06

godine uz banke i stambene štedionice proširen je krug korisnika registra na leasing društva, kartične kuće i društva za potrošačko kreditiranje. HROK je od studenog 2010. godine proširio svoju ponudu proizvoda kreditnim izvješćem za poslovne subjekte koja sadrže podatke o novčanim zaduženjima poslovnih subjekata koje isti imaju u financijskim institucijama korisnicama HROK-a.³⁵

Kreditno izvješće je prikaz podataka o novčanim obvezama klijenta (poslovnog subjekta) i urednosti njihovog podmirivanja. To se odnosi samo na podatke o kreditima, leasing zaduženja i sl., ali ne i na stanja tekućih ili štednih računa, oročenih depozita ili ostale imovine koju je klijent povjerio na čuvanje financijskoj instituciji.

Povodom početka primjene Opće Uredbe o zaštiti podataka (GDPR) u Europskoj Uniji, Vijeće korisnika Hrvatskog registra obveza po kreditima (HROK) donijelo je odluku prema kojoj će HROK 25. svibnja 2018. godine privremeno zastati s razmjenom podataka i izdavanjem kreditnih izvješća za građane. HROK će razmjenjivati podatke i izdavati izvješća za pravne osobe, dok se za fizičke osobe koje obavljaju poslovnu djelatnost (obrti, OPG, slobodna zanimanja), također, neće izrađivati kreditna izvješća.

Načela rada HROK-a su slijedeća:

- **povjerljivost/tajnost** - svi podaci u Registru se čuvaju kao poslovna/profesionalna tajna. Podaci se u Registru obrađuju i objedinjuju u kreditnom izvješću samo onda kada je klijent prethodno za to dao pisanu suglasnost i obznanjuju isključivo onom korisniku kojemu je suglasnost dana ili samom klijentu;
- **dobrovoljnost** - klijent sam odlučuje da li želi ili ne želi dati pisanu suglasnost na temelju koje se sačinjava kreditno izvješće;
- **svrsishodnost** - podaci iz baza podataka u Registru mogu se razmjenjivati i objedinjavati samo radi sačinjavanja kreditnih izvješća na temelju prethodne pisane suglasnosti klijenta;

³⁵<https://www.hrok.hr/hr>, pristupljeno dana: 17.09.2019.

- **objektivnost kreditnog izvješća** – kreditno izvješće predstavlja objektivni prikaz kreditnih obveza koje klijent ima kod financijskih institucija korisnica HROK-a. Kreditno izvješće ne sadrži nikakve preporuke ili ocjene klijentove kreditne sposobnosti. Kreditno izvješće na zahtjev korisnika se sačinjava isključivo u svrhu procjene zaduženosti, rizičnosti i kreditne sposobnosti klijenta te poboljšanja položaja urednih klijenata u vjerovničko-dužničkim odnosima s korisnicima Registra (financijskim institucijama);

- **cjelovitost** - prilikom sačinjavanja kreditnog izvješća, razmjenjuju se i objedinjavaju svi podaci o klijentu iz svih baza podataka sadržanih u Registru, osim onih podataka čiju razmjenu i objedinjavanje je klijent zabranio;

- **jednoobraznost** – podatak o jednoj vrsti novčane obveze, odnosno svaki podatak iste vrste, uvijek se iskazuje na jednak način u bazi Registra te ima isto značenje u kreditnom izvješću;

- **potpunost podataka za fizičke osobe i poslovne subjekte** – kreditno izvješće sadrži pozitivne i negativne podatke o novčanim obvezama za fizičke osobe odnosno poslovne subjekte. Pozitivni podaci podrazumijevaju iznose novčanog zaduženja (kredita, leasinga, kreditne kartice i sl.), dok pod negativnim podacima podrazumijevamo podatke o neurednosti u izvršavanju obaveza kao što su iznos dospjele i nepodmirene novčane obveze, broj dana kašnjenja i sl. Također, obuhvaćeni su podaci o potencijalnim novčanim obavezama koje se prikazuju na kreditnom izvješću kao podatak o zahtjevima (upitima) za financiranje.

5. FINANCIRANJE PODUZEĆA DUGOROČNIM KREDITOM

Poduzeća iz Hrvatske svoje poslovanje financiraju dugoročnim kreditiranjem. Osobna potrošnja u Hrvatskoj raste brže od GDP i tako vuče ukupan rast. U prva tri mjeseca 2019. je usporila i BDP je povećan samo 2,3 posto. Tako je na razini cijele godine, pokazuju podaci DZS-a, BDP rastao po stopi od 2,6 posto, a godinu prije povećan je za 2,9 posto. Iako struktura ekonomije ne pokazuje značajnije promjene, može se reći da je prisutno stišavanje izvoza, nastavak rasta potrošnje kućanstava i blago ubrzanje investicija. Javni dug Hrvatske se smanjuje već petu godinu za redom. Već s tim Hrvatska ima veći kreditni rejting. Velika poduzeća koja imaju potrebu za većim iznosima kapitala, najčešće emitiraju obveznice, a manja se financiraju bankovnim kreditom jer prikupljaju manje iznose kapitala, ali je ovo rjeđi slučaj s hrvatskim poduzećima.

5.1. Kreditni rizik

Kreditni rizik je osnovni i najstariji rizik s kojim se suočavaju banke. Ovaj rizik odražava trajnu ili privremenu nemogućnost ili neplaćanje dužnika da ispuni svoju obvezu u ugovorenom roku i ugovorenom iznosu. To ovisi o neizvjesnim okolnostima u kojima klijent djeluje, što zahtijeva od banke da stalno prati poslovanje svojih klijenata. Stoga banka, osim vlastitih rizika, mora poznavati i rizike s kojima se suočava dužnik.

Kako bi ublažila kreditni rizik, banka mora dobiti dovoljno informacija o klijentu, uskladiti svrhu ulaganja s poslovnom politikom banke, točno procijeniti iznos ulaganja, ispravno odrediti rok otplate prema usklađenosti izvora banke i vrstu investicije, te pravilno procijeniti i redovito pratiti kreditnu sposobnost klijenta i sposobnost da se plati.³⁶

Zakon o bankama (NN 161/1998 (18.12.1998.)), također objašnjava kreditni rizik kao rizik gubitka zbog neplaćanja dužnika prema banci.

³⁶ Bessis, J., (1998). Risk Management in banking (second edicion) Chichester:JohnWilwy & Sons Ltd, str. 81

Upravljanje dugom bitan je bonitet i siguran rad Banke. Upravljanje kreditnim rizikom podrazumijeva pažljivo vaganje rizika i povrata te kontrolu i smanjenje kreditnog rizika kroz niz procesa.³⁷

Politika upravljanja kreditima mora sadržavati sljedeće osnovne elemente:

- Procjena kreditne sposobnosti dužnika trebala bi pokazati njegovu relativnu ranjivost u poslovanju, koju banka mora uzeti u obzir pri odobravanju kredita. Procjena kreditne sposobnosti je osnovni instrument za mjerenje kreditnog plasmana banke.
- Određivanje kreditnog razdoblja je nužno jer je rizik obično usko vezan za iznos kredita i razdoblje za koje je podmireno. Razdoblje odobravanja bonusa ovisi o prirodi poslovanja klijenta, te o strukturi aktive i ulaganja banke u pogledu dospijeca.
- Cilj utvrđivanja kreditnih limita je smanjiti izloženost banke riziku koji proizlazi iz koncentracije zajma na jednog kupca (također uzimajući u obzir potencijalne obveze koje proizlaze iz navedenih davanja, jamstava, nepokrivenih akreditiva i sl.). Kreditna ograničenja mogu se odrediti na dva načina:
 - Ukupni limiti kao određivanje maksimalnog zaduživanja dužnika,
 - Pojedinačno ograničenje kao određivanje maksimalnog iznosa individualne zaduženosti.
- Kontrola izrade kredita mora biti prisutna, s obzirom da se elementi na kojima se temelji odluka o odobrenju kredita može mijenjati u određeno vrijeme i time utjecati na prirodu i opseg kreditnog rejtinga. Banka mora imati odgovarajuće instrumente za izradu zajma i postupke za analizu uzroka promjena elemenata na kojima je donesena odluka o odobravanju zajma.

³⁷ Heffernan, S., (1996), Modern Banking in Theory and Practice, Chichester: John Wilwy & Sons Ltd, str.16

- Osiguranje kredita je nužan element za zaštitu ili smanjenje rizika, ovisno o vrsti zajma i karakteru dužnika, moguće je širok raspon kolaterala, koji može biti pravnog karaktera, kao što su hipoteke, jamstva itd. Međutim, oni također mogu biti ekonomski instrumenti kojima se rizici prenose ili oduzimaju (refinanciranje, faktoring).³⁸

U kreditiranju klijenata Banka koristi tzv. ocjene. Pri tomu klijente stavlja u ocjene ili tzv. kreditne grupe koje ovise o solventnosti klijenta i kvaliteti kolaterala. Evaluacija je ključni element konkurentnosti među bankama. Sposobnost dužnika da ispunji obveze prema banci po dospijeću mora se temeljiti na:

- Procjena financijskog položaja pojedinog dužnika
- Procjena sposobnosti pružanja novčanog toka, u mjeri u kojoj je to potrebno za redovito podizanje obveza prema banci
- Vrste i opseg osiguranja potraživanja banke od pojedinog dužnika
- Ispunjavanje obveza dužnika prema banci u prethodnim razdobljima

Mjerenje kreditnog rizika je odlučujuće za stvaranje ispravne cijene kredita i određivanje odgovarajućih limita za zaduživanje pojedinog klijenta. Mjerenjem kreditnog rizika utvrđuje se vjerojatnost da dužnik neće podmiriti svoje obveze, te je na temelju informacija koje ima o klijentu banka utvrdila iz vanjskih izvora ili izravno od klijenta.³⁹

Banke mogu birati između različitih modela za određivanje kreditnog rizika, ali mogu koristiti i nekoliko modela i uspoređivati rezultate, s posebnim osvrtom na konzistentnost parametara korištenja. Važno je testirati modele, dok se preporučuje da testovi uključuju podatke za dulja razdoblja i različite tržišne uvjete.

Saunders razlikuje vrste modela kreditnog rizika:

- Kvantitativni modeli u kojima informacije potječu iz poslovnica banaka, agencija koje ispituju čimbenike specifične za zajmoprimca (ugled, veličina i trajanje odnosa, utjecaj, fluktuacije prihoda, vrijednost imovine koja se koristi za osiguranje zajma) i

³⁸ Marovt, U., (2003). Bančno kreditiranje gospodarstva, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, str.16-17.

³⁹Saunders, A. (2000). Financial institutions management, A Modern perspective, Third edition, Boston:Irwing str.176

tržišne čimbenike utjecati na sve zajmoprimce, uključujući procjenu osobe od strane analitičara.

- Modeli kreditnog bodovanja koriste se za izračunavanje vjerojatnosti neispunjavanja obveza ili za klasificiranje zajmoprimaca u skupine s istom vjerojatnošću neispunjavanja obveza. Odabirom i povezivanjem različitih ekonomskih i financijskih obilježja zajmoprimca otkrivamo koji su čimbenici važni za upravljanje kreditnim rizikom, važnost pojedinog faktora je važnija za eliminiranje dužnika s prekomjernim kreditnim rizikom, pomažući klijentu izračunati obvezne pričuve za buduće gubitke.⁴⁰

Razlikujemo tri glavne komponente mjerenja kreditnog rizika:

- Izračun vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti ili u potpunosti podmiriti svoje obveze u određenom roku,
- Izračun izloženosti banke kreditnom riziku tijekom određenog vremenskog razdoblja i
- Izračun očekivanog gubitka (%) koje banka može ostvariti nakon što je već uspostavila osiguranje za odobreni kredit (npr. hipoteku) ili povukla proces naplate plaćenog duga.⁴¹

5.2. Izračun rate kredita

Kamatna stopa je cijena koju je zajmoprimac spreman platiti najmodavcu za preneseni kapital zbog njegove korisne vrijednosti kako bi ostvario dobit u kružnom kretanju. Stoga, ono što plaća dužnik - korisnik zajmoprimac zapravo je dio ostvarene viška vrijednosti, a pretpostavka, kamatna stopa je stoga da će se kapital koristiti za dovođenje korisnika do viška vrijednosti. Interes je, barem za ekonomiste, zamjena za korištenje određenog iznosa novca koji je zajmodavac ostavio dužniku na određeno vrijeme.

⁴⁰Ibid, str. 217.

⁴¹ Karpe, P., (1997) . Klasična tvenganja bančnega poslovanja- kreditno tvenganje, Bančni vestnik 4, str.36-37

Iznos kamate je u biti funkcija triju varijabli:

- Posuđeni kapital (glavnica)
- Vrijeme naknade (mjereno u danima, mjesecima, godinama)
- Kamatne stope kao čimbenik koji govori o tome koliko se novčanih jedinica naknade isplaćuje na svakih 100 novčanih jedinica glavnice koje smo koristili u razdoblju kapitalizacije

Ovisnost između iznosa kamata s jedne strane i glavnice i vremena naplate s druge strane je sljedeća:

- Veći paušalni iznos glavnice mora dovesti do većeg interesa zajmodavca u neriješenim drugim okolnostima
- Dulje vrijeme korištenja novca, dužnik mora biti opterećen višim kamatama.⁴²

Prilikom određivanja kamatne stope moraju se pojaviti u modernoj nepotpunoj tržišnoj ekonomiji koju su naslijedile odredničke determinante. Polovina netržišnih efekata simbolizira situacija u kojoj je kamatna stopa neelastična na komercijalnoj razini i postaje registrirana kao takva.

Tržišna situacija se ogleda u proporciji ponude i pitanju prakse, dakle, među determinantama kamatne stope, svi faktori koji utječu na formiranje potražnje i dizajn ponude.

Kamata, ako je izražena u novcu, predstavlja naknadu za financijska sredstva ustupljena na određeno vrijeme, nužno je uvijek naglasiti za koje vrijeme se ta naknada plaća. Najčešće se kamatnjak zadaje (ugovara) na godišnjoj (godišnji kamatnjak), kvartalnoj (kvartalni kamatnjak), mjesečnoj (mjesečni kamatnjak) ili dnevnoj (dnevni kamatnjak) razini. Jednostavni kamatni račun upotrebljava se ako se kamate izračunavaju na istu, početnu glavnice za svako razdoblje ukamaćivanja. Uočava se da kamata za jedno vremensko razdoblje predstavlja postotni dio glavnice koji dužnik mora platiti vjerovniku za korištenje novčanog iznosa koji mu je posudio.

⁴² Čibelj, J.A. (1998). Kako banke računaju obresti, Ljubljana:Združenje bank Slovenije, str.10

Kamata se računa po formuli :

$$I : C = p : 100$$

Gdje je:

- I – postotni dio glavnice
- C – glavnica
- p – godišnja kamatna stopa

To znači da je kamata:

$$I = \frac{C \cdot p}{100}$$

Kamata za prvu godinu iznosi:

$$I_1 = \frac{C \cdot p}{100}$$

Jednostavne kamate za n godina n puta su veće od kamate za jednu (bilo koju) godinu, što znači da ukupne jednostavne kamate za n godina iznose:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot n}{100}$$

U navedenoj jednakosti su četiri veličine C , I , n i p pa ako se želi izračunati bilo koju od te četiri veličine moraju biti poznate vrijednosti preostale tri veličine. Ako je vrijeme ukamaćivanja izraženo u mjesecima, to znači da je m mjeseci $\frac{m}{12}$ godine, jer jedna godina ima dvanaest mjeseci. Ako se taj izraz ubaci u prethodnu formulu dobije da se jednostavne kamate za m mjeseci računaju po formuli

$$I = \frac{C \cdot p \cdot m}{1200}$$

Ako se jednostavne kamate računaju za dane, onda najprije valja utvrditi broj dana u godini. Kako jedna godina ima 365 dana (ako nije prijestupna), to znači da je d dana jednako $\frac{d}{365}$ godine. Kada se taj izraz uvrsti u početni dobiva se formula za računanje jednostavnih kamata d dana:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot d}{36500}$$

Dugo se u gospodarskoj praksi uzimalo (u mnogim zemljama još i danas) da svaki mjesec ima po 30 dana, odnosno da svaka godina ima 360 dana. Tada se koristi formula:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot d}{36000}$$

Postoje tri metode za obračun kamata koje se rabe i pri obračunu i izračunavanju jednostavnih kamata ako su vremenska razdoblja dani. Riječ je o sljedećim metodama:

- *Francuska metoda* - uzima se da godina ima 360 dana, dani u mjesecima računaju se prema kalendaru, a za izračunavanje jednostavnih kamata koristi se formula:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot d}{36000}$$

- *Njemačka metoda* - uzima se da godina ima 360 dana, svaki mjesec 30 dana, a za izračunavanje jednostavnih kamata koristi se formula:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot d}{36000}$$

- *Engleska metoda* - uzima se da godina ima 365 dana (prijestupna 366), dani u mjesecima računaju se prema kalendaru, a za izračunavanje jednostavnih kamata koristi se formula:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot d}{36500}$$

U gospodarskoj praksi Republike Hrvatske koristi se u pravilu engleska metoda. Ako se obveza podmiruje poslije dospjeća, kamata se dodaje iznosu dospjele obveze. Podmiruje li se obveza prije dospjeća, kamate se oduzimaju od iznosa dospjele obveze.⁴³

Primjeri:

Za koliko mjeseci iznos od 60 000 kn donese uz godišnju kamatnjak 8 ukupno 12 000 kn jednostavnih kamata?

Rješenje uvrštavanje formule i tada se dobije:

$$12000 = \frac{60000 \cdot 8 \cdot m}{1200}$$

Dobije se da je traženi broj mjeseci

$$m = \frac{1200 \cdot 12000}{60000 \cdot 8}$$

⁴³https://web.math.pmf.unizg.hr/nastava/s4-prof/gosp_matematika/kamatni_racun.html, pristupljeno dana 17.09.2019.

Broj mjeseci m se izražava pomoću veličine C , I i p , a zatim se računa m , pa je

$$m = \frac{1200 \cdot I}{C \cdot p}$$

Tako se dobije da je broj traženih mjeseci

$$m = \frac{1200 \cdot 12000}{60000 \cdot 8} = 30$$

Poduzeće je moralo podmiriti fakturu 14. siječnja 2017. godine s iznosom od 425 000 kn. No, zbog nesolventnosti on je to učinio tek 23. svibnja 2017. Ako je dogovoreno sa bankom da zbog zakašnjenja plaća 8% zateznih kamata, s kolikim iznosom je podmirena faktura 23. svibnja 2017. godine? Obračun kamata je po jednostavnom kamatnom računu krajem razdoblja.

Rješenje: Poduzeće je, dakle, 23. svibnja 2017. banci isplatilo iznos od 425 000 kn uvećan za odgovarajuće zatezne kamate. Budući da se zna koju metodu obračuna dana su dogovorili, izračunati ćemo tražene jednostavne kamate prema sve 3 navedene metode, a zatim izvršiti usporedbu. U tu svrhu nužno je najprije odrediti broj dana zakašnjenja plaćanja fakture po svakoj metodi. Bez obzira koja metoda za obračun dana se rabi, prvi dan (14.1.) se ne uzima dok se posljednji dan (23.5.) uračunava u obračun dana (tablica 3., str. 45.).

Tablica 3. Izračun broja dana za izračun kamata

mjesec	Francuska metoda	Njemačka metoda	Engleska metoda
siječanj	17	16	17
veljača	28	30	28
ožujak	31	30	31
travanj	30	30	30
svibanj	23	23	23
Broj dana	129	129	129

Izvor: Samostalan uradak autorice

- Jednostavna kamata prema francuskoj metodi:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot d}{36000} = \frac{425000 \cdot 8 \cdot 129}{36000} = 12183,33 \text{ kn}$$

- Jednostavna kamata prema njemačkoj metodi:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot d}{36000} = \frac{425000 \cdot 8 \cdot 129}{36000} = 12183,33 \text{ kn}$$

- Jednostavna kamata prema engleskoj metodi:

$$I = \frac{C \cdot p \cdot d}{36500} = \frac{425000 \cdot 8 \cdot 129}{36500} = 12016,43 \text{ kn}$$

Iznos koji je trebao biti podmiren 14.siječnja 2017.godine iznosom 425 000 kn, podmiren je 23 svibnja 2017.godine iznosom, ako se dani pri izračunavanju zateznih kamata obračunavaju po francuskoj metodi

$$Cf = 425000 + 12183,33 = 437183,33 \text{ kn}$$

Ako se dani pri izračunavanju zateznih kamata obračunavaju po njemačkoj metodi, odnosno iznosom od:

$$Cnj = 425000 + 12183,33 = 437183,33 \text{ kn}$$

Ako se dani pri izračunavanju zateznih kamata obračunavaju po engleskoj metodi, odnosno iznosom od:

$$Ce = 425000 + 12016,43 = 437016,43 \text{ kn}$$

5.3. Krediti putem HBOR-a

HBOR (Hrvatska banka za obnovu i razvitak) je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske. Njena osnovna zadaća je poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva kreditiranjem, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem, HBOR gradi mostove između poduzetničkih ideja i njihovih ostvarenja s ciljem osnaživanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.⁴⁴Hrvatska banka za obnovu i razvitak osnovana je 12. lipnja 1992. godine. Osnivač i 100%-tni vlasnik HBOR-a je Republika Hrvatska. Temeljni kapital utvrđen je Zakonom u visini od 7 milijardi kuna čiju dinamiku uplate iz Državnog proračuna određuje Vlada Republike Hrvatske.

⁴⁴ <https://www.hbor.hr/naslovnica/hbor/o-nama/>, pristupljeno dana:17.09.2019.

Grupa HBOR nastala je u srpnju 2010. godine početkom rada Hrvatskog kreditnog osiguranja d.d. u čijem je potpunom vlasništvu društvo Poslovni info servis d.o.o. koje je započelo s radom u prosincu 2010. godine. Grupa HBOR bavi se osiguravanjem inozemnih i domaćih kratkoročnih potraživanja poslovnih subjekata vezanih za isporuke roba i usluga.

Djelatnost HBOR-a je:

- financiranje obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva,
- financiranje infrastrukture,
- poticanje izvoza,
- potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva,
- poticanje zaštite okoliša
- osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika.

6. KRETANJA KAMATNIH STOPA U HRVATSKOJ U ODNOSU NA EUROPSKU UNIJU

6.1. Stopa refinanciranja ECB, stope središnjih banaka i EURIBOR

Europska središnja banka (ECB) brine se o monetarnoj politici euro-zone (zemlje koje koriste Euro) od 1999. Međutim, ECB nije preuzela središnje banke (poput Banke Engleske), već surađuje s njima. Jedna od glavnih zadaća ECB-a je osiguranje stabilnosti cijena u eurozoni. Cilj je zadržati inflaciju ispod stope od 2% godišnje.

Glavna stopa refinanciranja ili najniža kamatna stopa je kamatna stopa koju banke moraju platiti kad pozajmljuju novac od ECB. Banke to čine kada im nedostaje likvidnosti.

Snažan je odgovor međubankarskih kamatnih stopa (poput Euribora) na promjene u stopi refinanciranja ECB-a. To podrazumijeva da se kamatna stopa ECB može koristiti kao instrument za utjecaj na tržišne kamatne stope.

Slika 6. (str. 48.) prikazuje posljednje promjene stope refinanciranja ECB-a u razdoblju od travnja 2011. godine do ožujka 2016. godine. kao i grafikon koji pokazuje sve promjene od pokretanja eura. Iz slike 6. vidljiva je tendencija pada stope refinanciranja prema nuli. Na lijevoj slici se vidi da su stope refinanciranja ECB-a od 2011. godine, kada su iznosile 1,250%, do 2016. godine pale skroz do 0,000%, tj. prosječno su padale.

Razvoj kamatnih stopa ECB-a:

Promjene stope refinanciranja ECB-a	
2016/10/03	0000%
2014/04/09	0050%
2014/05/06	0150%
2013/07/11	0250%
2013/02/05	0500%
05-07-2012	0750%
08-12-2011	1000%
03-11-2011	1250%
2011/07/07	1500%
2011/07/04	1250%

Slika 6. Refinancirana stopa

Izvor: <https://www.euribor-rates.eu/ecb-refinancing-rate.asp>

Banke mogu posuditi novac od središnje banke kako bi koristile kamatne stope za oblikovanje monetarne politike. Sažetak bilježi trenutne i povijesne kamatne stope za svaku središnju banku (slika 7.).

Na slici 7. (str. 49.) vidimo promjene koje su se dogodile na kamatnim stopama refinanciranja od zadnjeg mjerenja pa do trenutne kamatne stope. Tako su kamatne stope refinanciranja porasle u samo 6 država (Velika Britanija, Kanada, Češka Republika, Izrael, Norveška i Švedska). Kamatne stope refinanciranja su najviše pale u Turskoj (za 3,250%), a najmanje u Brazilu (0,100%).

Naziv kamatne stope	zemlja / regija	Trenutna stopa	smjer	prethodna stopa	promijeniti
Američka kamatna stopa FED	Ujedinjene države	2.000%	↓	2.250%	2019/09/18
Australijska kamatna stopa RBA	Australija	0.750%	↓	1.000%	2019/10/01
Centralna kamatna stopa Banco	Čile	2.000%	↓	2.500%	2019/09/03
Kamatna stopa Banke Koreje	Južna Korea	1.500%	↓	1.750%	2019/07/18
Brazilna kamatna stopa BACEN	Brazil	5.500%	↓	6.000%	2019/09/18
Britanska kamatna stopa BoE	Velika Britanija	0.750%	↑	0,500%	2018/08/02
Kanadska kamatna stopa BOC	Kanada	1.750%	↑	1.500%	2018/10/24
Kineska kamatna stopa PBC	Kina	4.200%	↓	4.250%	2019/09/20
Češka kamatna stopa HNB	Češka Republika	2.000%	↑	1.750%	2019/05/02
Danska kamatna stopa Nationalbanken	Danska	0,050%	↓	0.200%	2015/01/19
Europska kamatna stopa ECB	Europa	0,000%	↓	0,050%	2016/03/10
Mađarska kamatna stopa	Mađarska	0,900%	↓	1.050%	2016/05/24
Indijska kamatna stopa RBI	Indija	5.150%	↓	5.400%	2019/10/04
Indonezijska kamatna stopa BI	Indonezija	6.500%	↓	6.750%	2016/06/16
Izraelska kamatna stopa BOI	Izrael	0,250%	↑	0,100%	2018/11/26
Japanska kamatna stopa BoJ	Japan	-0.100%	↓	0,000%	2016/02/01
Meksička kamatna stopa Banxico	Meksiko	7.750%	↓	8.000%	2019/09/26
Novozelandska kamatna stopa	Novi Zeland	1.000%	↓	1.500%	2019/08/07
Norveška kamatna stopa	Norveška	1.500%	↑	1.250%	2019/09/19
Poljska kamatna stopa	Poljska	1.500%	↓	2.000%	2015/03/04
Ruska kamatna stopa CBR	Rusija	7.000%	↓	7.250%	2019/09/06
Kamatna stopa Saudijske Arabije	Saudijska Arabija	2.750%	↓	3.000%	2019/07/31
Južnoafrička kamatna stopa SARB	Južna Afrika	6.500%	↓	6.750%	2019/07/18
Švedska kamatna stopa Riksbank	Švedska	-0.250%	↑	-0.500%	2018/12/20
Švicarska SNB kamatna stopa	Švicarska	-0.750%	↓	-0.500%	2015/01/15
Turska kamatna stopa CBRT	Turska	16.500%	↓	19.750%	2019/09/12

Slika 7.: Posljednje promjene stope refinanciranja

Izvor: <https://www.globalrates.com/interestrates/euribor/euribor.aspx&xid=17259,15700023,15700186,15700191,15700256,15700259,1570262,15700265,15700271>

Euribor (engl. Euro Interbank Offered Rate) je referentna kamatna stopa koja se utvrđuje na europskom međubankarskom tržištu za valutu euro (EUR). Utvrđuje se dnevno od strane

informativnog sustava Thomson Reuters kao prosječna stopa po kojoj prvoklasne banke jedna drugoj u Eurozoni posuđuju neosigurana sredstva u eurima. Spomenute banke moraju zadovoljiti određene kriterije kako bi EURIBOR bio reprezentativan i odražavao stvarnu situaciju na tržištu novca. EURIBOR je javno dostupan na informativnim sustavima Thomson Reuters i Bloomberg, te na internetskim stranicama. EURIBOR se definira za različite rokove, a kratica ugovorenog EURIBOR-a sadrži naznaku roka na koji se odnosi (npr. dvanaestomjesečni EURIBOR predstavlja EURIBOR po kojem prvoklasne banke međusobno posuđuju sredstva na rok od 12 mjeseci).

Euribor (Euro InterBank Offered Rate) prosječna je kamatna stopa po kojoj izbor banaka jedni drugima pruža kratkoročne zajmove u eurima. Postoje Euribor-stope za 5 dospeljeća, u rasponu od 1 tjedna do 12 mjeseci (do 1. studenog 2013. bilo je 15 Euribor stopa). Postoji i stopa preko noći (dospeljeće od 1 dana) koja se naziva kamatna stopa Eonia .

Službene kamatne stope Euribor izračunavaju se i objavljuju jednom; radnim danom oko 11:00 sati po srednjoeuropskom vremenu. Kamatne stope na ovim stranicama svakodnevno se ažuriraju u roku od nekoliko sati od službenog objavljivanja (gotovo u stvarnom vremenu) tako da su prikazani Euribor podaci uvijek aktualni.

Euribor, između ostalog, banke koriste za određivanje vlastitih kamatnih stopa. Pad i porast kamatnih stopa Euribora mogu stoga imati posljedice na visinu kamatnih stopa na sve vrste bankarskih proizvoda, poput štednih računa, hipoteka i zajmova.

Na slici 8. (str. 51.) se nalaze trenutne i povijesne kamatne stope za sve Euribor stope. Tablica u nastavku prikazuje sažetak trenutnih cijena.⁴⁵ Vidi se da se prosječne kamatne stope obračunavaju tjedno, mjesečno, kvartalno i godišnje.

⁴⁵https://translate.googleusercontent.com/translate_c?depth=1&hl=hr&prev=search&rurl=translate.google.com&sl=en&sp=nmt4&u=https://www.global-rates.com/interest-rates/euribor/euribor.aspx&xid=17259,15700023,15700186,15700191,15700256,15700259,15700262,15700265,15700271&usg=ALkJrhgS_7fcf_ZXj2_v0qCDxB3oEJoJeg, pristupljeno dana: 10.10.2019.

Dospijeće / stopa Euribora	2019/10/09	2019/10/08	2019/10/07	2019/10/04	2019/10/03
Euribor kamatna stopa - 1 tjedan	-0.501%	-0.497%	-0.498%	-0.502%	-0.503%
Euribor kamatna stopa - 2 tjedna	-	-	-	-	-
Euribor kamatna stopa - 3 tjedna	-	-	-	-	-
Euribor kamatna stopa - 1 mjesec	-0.464%	-0.463%	-0.468%	-0.474%	-0.474%
Kamatna stopa Euribor - 2 mjeseca	-	-	-	-	-
Kamatna stopa Euribor - 3 mjeseca	-0.418%	-0.417%	-0.423%	-0.423%	-0.425%
Kamatna stopa Euribor - 4 mjeseca	-	-	-	-	-
Kamatna stopa Euribor - 5 mjeseci	-	-	-	-	-
Euribor kamatna stopa - 6 mjeseci	-0.384%	-0.387%	-0.389%	-0.389%	-0.387%
Kamatna stopa Euribor - 7 mjeseci	-	-	-	-	-
Kamatna stopa Euribor - 8 mjeseci	-	-	-	-	-
Kamatna stopa Euribor - 9 mjeseci	-	-	-	-	-
Kamatna stopa Euribor - 10 mjeseci	-	-	-	-	-
Kamatna stopa Euribor - 11 mjeseci	-	-	-	-	-
Kamatna stopa Euribor - 12 mjeseci	-0.333%	-0.330%	-0.336%	-0.336%	-0.328%

Slika 8.: Prosječne kamatne stope velikog broja središnjih banaka

Izvor:<https://www.globalrates.com/interest>

[rates/euribor/euribor.aspx&xid=17259,15700023,15700186,15700191,15700256,15700259,15700262,15700265,15700271](https://www.globalrates.com/interest/rates/euribor/euribor.aspx&xid=17259,15700023,15700186,15700191,15700256,15700259,15700262,15700265,15700271)

6.2. Usporedba kamatnih stopa u RH sa zemljama srednje i istočne Europe

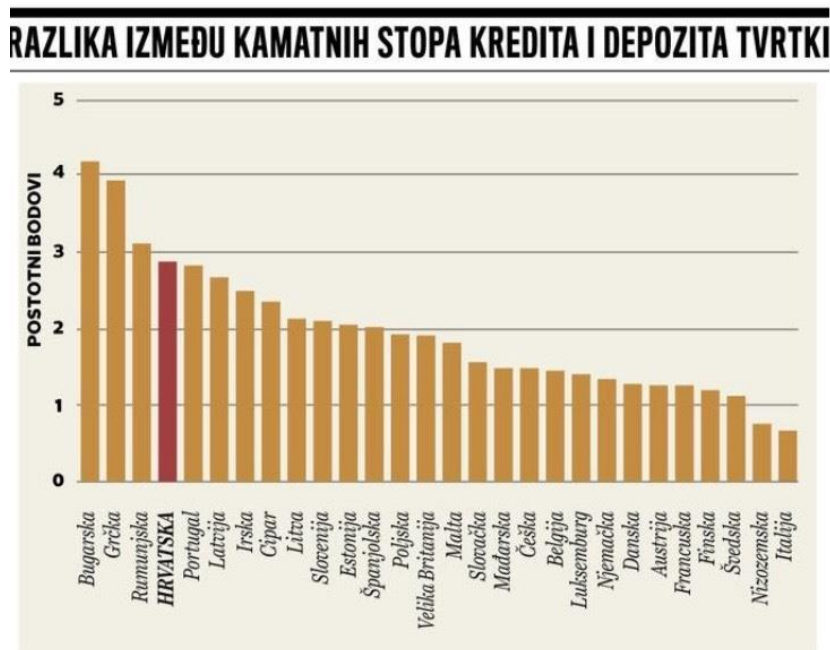
Ako žele podići stambeni kredit, među zemljama nove Europe najviše razloga za zadovoljstvo imaju građani Slovačke. Dugoročni kredit, s dospeljećem duljim od 10 godina, mogu dobiti uz kamatnu stopu od 1,67 posto, jeftinije nego oni koji žive u nekoj od zemalja eurozone.

U toj usporedbi ponude kredita ove godine dobro stoji i Hrvatska s kamatnom stopom od 3,51 posto. No, još prošle godine Hrvatska nije tako dobro stajala: prosječna kamatna stopa na stambene kredite bila je 4,77 posto, a povoljnije uvjete imalo je šest zemalja srednje i istočne Europe, što upućuje da je konkurencija među hrvatskim bankama u borbi za nove klijente ove godine malo zaoštrena.

Kada je riječ o poduzećima, usporedni podaci za nove članice EU pokazuju da je najteže biti poduzetnik u Bugarskoj, Rumunjskoj i Hrvatskoj. Kredit do milijun eura na rok do godinu dana u tim je zemljama moguće dobiti uz kamatnu stopu od 3,91 posto u Hrvatskoj do 4,18 u Rumunjskoj. Istodobno, u Češkoj takvi krediti nose kamatnu stopu od 2,27 posto, gotovo isto kao u Eurozoni (2,19 posto).

Na koncu, razlika između kamatne stope po kojoj hrvatski građani štede novcu banci i one po kojoj dobivaju stambeni kredit, kako pokazuju usporedni podaci HNB-a, iznosi 3,87 posto. Veću razliku među zemljama srednje i istočne Europe, kao i EU, imaju samo bugarske i mađarske banke, dok u Slovačkoj ona iznosi tek 1,39 posto, a u Italiji svega 1,13 posto. U proteklih nekoliko godina, stisnute lošim kreditima i gubicima na konverziji kredita u švicarskim francima, a istodobno nastojeći držati korak s općim padom aktivnih kamatnih stopa, hrvatske banke su pribjele smanjivanju troškova, među ostalim i kroz nižeizdatke za kamate na štednju. Time je razlika u cijeni po kojoj banke “kupuju i prodaju” novac u Hrvatskoj postala među izraženijima u regiji.

Slika 9. (str. 52.) pokazuje grafički prikaz razlike kamatnih stopa kredita i depozita tvrtki. Hrvatska je na 4. mjestu, što znači da su samo tri druge države imale veću razliku između kamatnih stopa kredita i depozita tvrtki. U Hrvatskoj razlika iznosi oko 2,9 postotnih bodova, a najviše postotnih bodova ima Bugarska (4,1%) dok Italija ima najmanje (0,7).

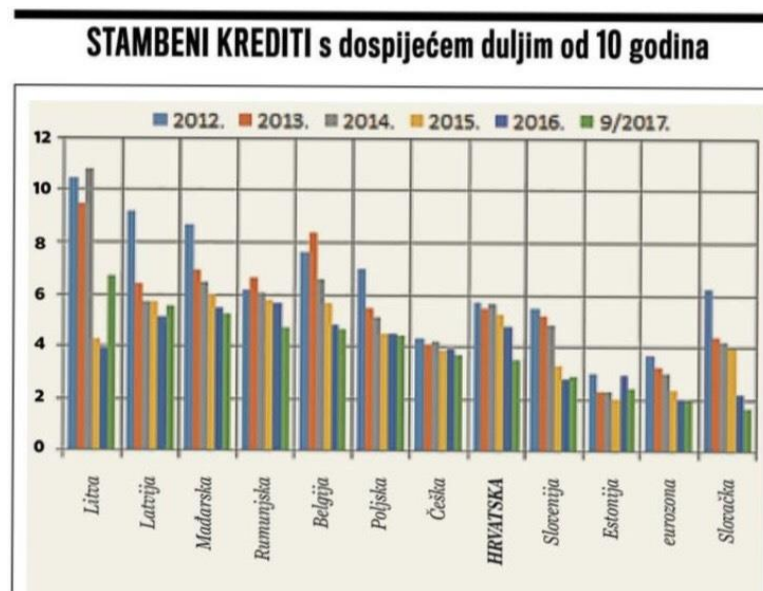

Slika 9. Razlika između kamatnih stopa kredita i depozita tvrtki

Izvor: <https://www.jutarnji.hr/biznis/financije-i-trzista/velika-usporedba-kamatnih-stopu-u-rh-sa-zemljama-srednje-i-istocne-europe-gdje-je-stambeni-kredit-najjeftiniji-gdje-su-najbolji-uvjeti-za-poduzetnike/6761598/>

Vodeći računa o kamatnom riziku, HNB je ove godine izašao s preporukama klijentima banaka koji imaju dugoročne kredite s promjenjivom kamatnom stopom da ih zamijene fiksnom. Kod većine faktora koji utječu na visinu kamatih stopa Hrvatska ima prostora za unapređenje, što znači da bi se zaoštavanje uvjeta na međunarodnom tržištu moglo kompenzirati drugdje. Primjerice, kroz povećanje kreditnog rejtinga i smanjenje premije na rizik zemlje.

Slika 10. (str. 53.) pokazuje grafički prikaz stambenih kredita s dospeljećem duljim od 10 godina. Potražnja za stambenim kreditima u Hrvatskoj postepeno pada kao i u većini država, jedino se vidi značajniji rast u 2017. godini u Litvi.

Slika 10. Stambeni krediti s dospeljećem duljim od 10 godina

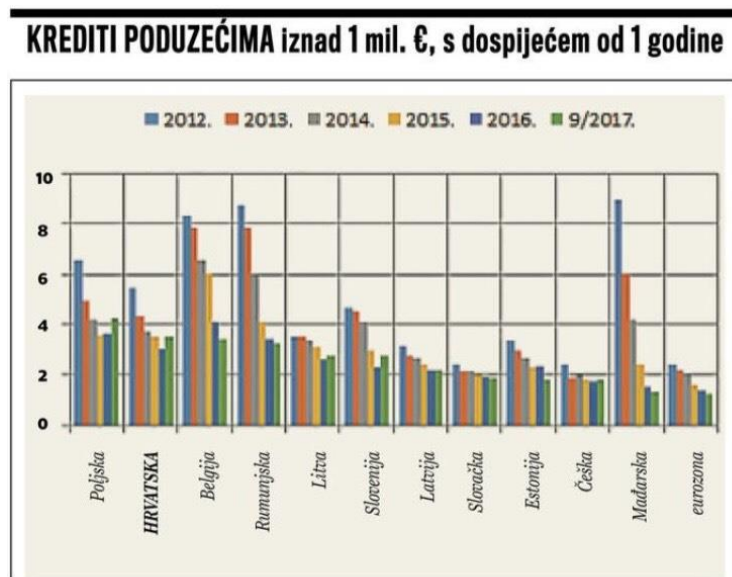
Izvor: <https://www.jutarnji.hr/biznis/financije-i-trzista/velika-usporedba-kamatnih-stopu-u-rh-sa-zemljama-srednje-i-istocne-europe-gdje-je-stambeni-kredit-najjeftiniji-gdje-su-najbolji-uvjeti-za-poduzetnike/6761598/>

Analizom procjene učinka uvođenja eura na percepciju rizika države utvrđeno je da je razina premije osiguranja od kreditnog rizika za članice Europodručja niža za 10 do 35 posto u odnosu na premije za usporedive države članice Europodručja. U Strategiji za uvođenje eura prezentirani su rezultati analize kretanja prinosa na desetogodišnje državne obveznice četiri zemlje EU dvije godine prije i poslije uvođenja eura. Podaci upućuju na to da je promjena

prinosa za te države bila povoljnija nego u državama srednje i istočne Europe koje u istom razdoblju nisu imale euro. Tako su, primjerice, u Slovačkoj prinosi blago pali, dok su u drugim zemljama rasli oko jedan postotni bod. U Litvi, koja je kasnije uvela euro, ti su prinosi pali gotovo četiri postotna poena, dvostruko više nego u drugim zemljama.

Osim na državne obveznice, poboljšanje percepcije rizika zemlje, vjeruje se, moglo bi se povoljno odraziti i na kamatne stope na bankovne kredite poduzećima i stanovništvu “jer je primjetno da su one u pravilu niže u državama s boljim kreditnim rejtingom”.

Slika 11. (str. 54.) pokazuje grafički prikaz kredita poduzećima iznad 1 milijun eura s dospijećem od 1 godine. Potražnja za kreditima poduzećima u Hrvatskoj postepeno pada te u rujnu 2017. godine iznosi oko 3,8%.

Slika 11. Krediti poduzećima iznad 1 milijun eura s dospijećem od 1 godine

Izvor: <https://www.jutarnji.hr/biznis/financije-i-trzista/velika-usporedba-kamatnih-stopu-u-rh-sa-zemljama-srednje-i-istocne-europe-gdje-je-stambeni-kredit-najjeftiniji-gdje-su-najbolji-uvjeti-za-poduzetnike/6761598/>

Također, postojeći instrumenti monetarne politike HNB-a zamijenit će se instrumentima ECB-a, čime će se regulatorni trošak za banke znatno smanjiti. Stopa obvezne pričuve koja trenutno iznosi 12 posto nakon uvođenja eura izjednačit će se sa stopom ECB-a koja iznosi jedan posto, a ukinut će se i obveza održavanja minimalno potrebnih deviznih potraživanja koja iznosi 17 posto ukupnih deviznih obveza. Na taj način regulatorni trošak, kako se procjenjuje, smanjit će se s procijenjenih 0,45 posto na kraju 2016. na samo 0,01 posto. To upućuje, smatraju u HNB-u, da bi se kamatne stope na bankovne kredite gospodarstvu mogle približiti onima u državama jezgre europodručja.

S obzirom na elemente koji utječu na visinu kamatnih stopa, teško je procjenjivati kakva će biti njihova razina idućih godina, ali u HNB-u smatraju da bi mogle biti niže ako Hrvatska uvede euro.⁴⁶

Kreditni spread može se definirati s tri aspekta:

- Sa bankarskog aspekta, spread je razlika između kamatne stope na kredite i depozite, tj. između kupovne i prodajne cijene kapitala,
- Sa aspekta pologa, spread se smatra sigurnosnim pologom za kredit koji služi za ulaganje na tržištima kapitala,
- Sa aspekta odobravanja kredita, omjer između vrijednosti kredita i instrumenta osiguranja se nekada naziva margin tj. spread.

U Hrvatskoj, spread se najčešće koristi kao izraz koji označava vrijednost pologa pri korištenju kredita za ulaganje na tržištu kapitala.

⁴⁶Izvor: <https://www.jutarnji.hr/biznis/financije-i-trzista/velika-usporedba-kamatnih-stopu-u-rh-sa-zemljama-srednje-i-istocne-europe-gdje-je-stambeni-kredit-najjeftiniji-gdje-su-najbolji-uvjeti-za-poduzetnike/6761598/> Pristupljeno dana 15.11.2019.

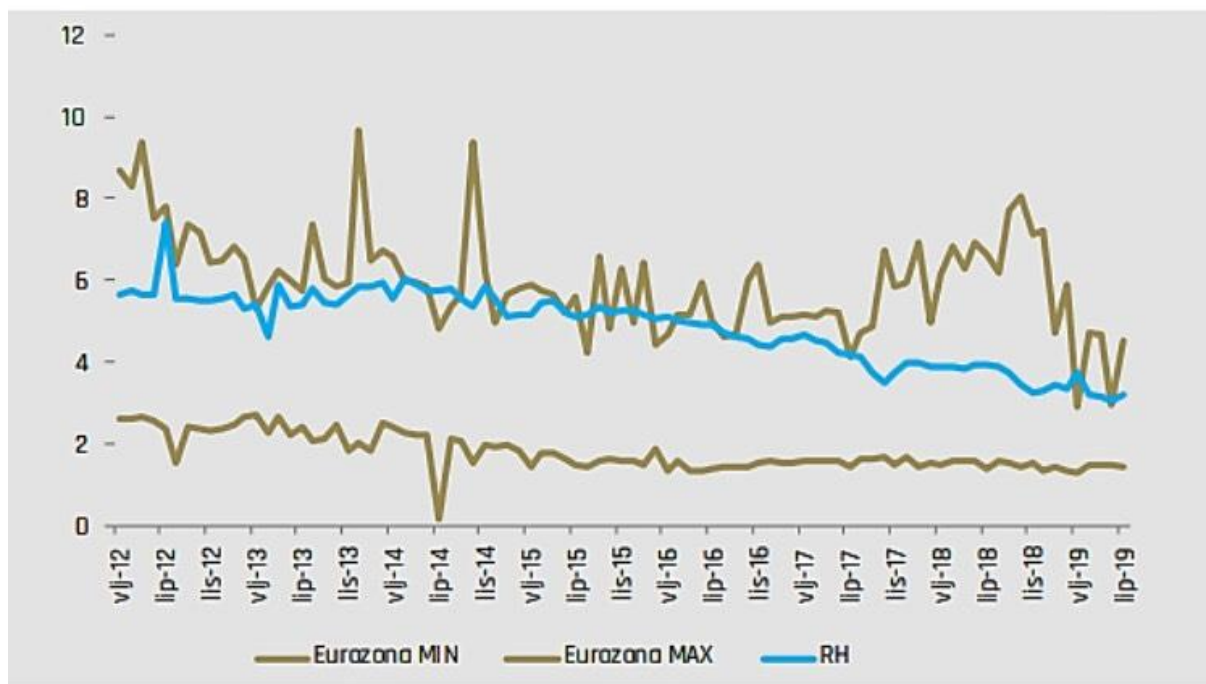
Tablica 4. Razlika između kamatnih stopa stambenih kredita i štednje

Mađarska	4,43%
Bugarska	4,28%
Hrvatska	3,87%
Irska	3,15%
Poljska	3,05%
Rumunjska	2,90%
Latvija	2,82%
Danska	2,36%
Slovenija	2,06%
Belgija	2,02%
Estonija	1,91%
Grčka	1,90%
Češka	1,89%
Nizozemska	1,85%
Luksemburg	1,81%
Španjolska	1,80%
Litva	1,72%
Malta	1,67%
V. Britanija	1,64%
Portugal	1,60%
Austrija	1,59%
Njemačka	1,59%
Cipar	1,56 %
Francuska	1,53%
Švedska	1,42%
Slovačka	1,39%
Italija	1,13%
Finska	0,65%

Izvor: <https://www.jutarnji.hr/biznis/financije-i-trzista/velika-usporedba-kamatnih-stopu-u-rh-sa-zemljama-srednje-i-istocne-europe-gdje-je-stambeni-kredit-najjeftiniji-gdje-su-najbolji-uvjeti-za-poduzetnike/6761598/>

U tablici 4. (str. 55., 56.) vidimo koliko iznosi razlika između kamatnih stopa stambenih kredita i štednje u državama Europske Unije. Hrvatska je na trćem mjestu, što znači da su samo dvije zemlje u Europskoj Uniji sa većom razlikom. Prosjek svih zemalja Europske Unije

iznosi 2,12 posto, što znači da je razlika u Republici Hrvatskoj veća za 1,75 posto. Najveću razliku ima Mađarska s iznosom od 4,43 posto, a najmanju razliku ima Finka s 0,65 posto.

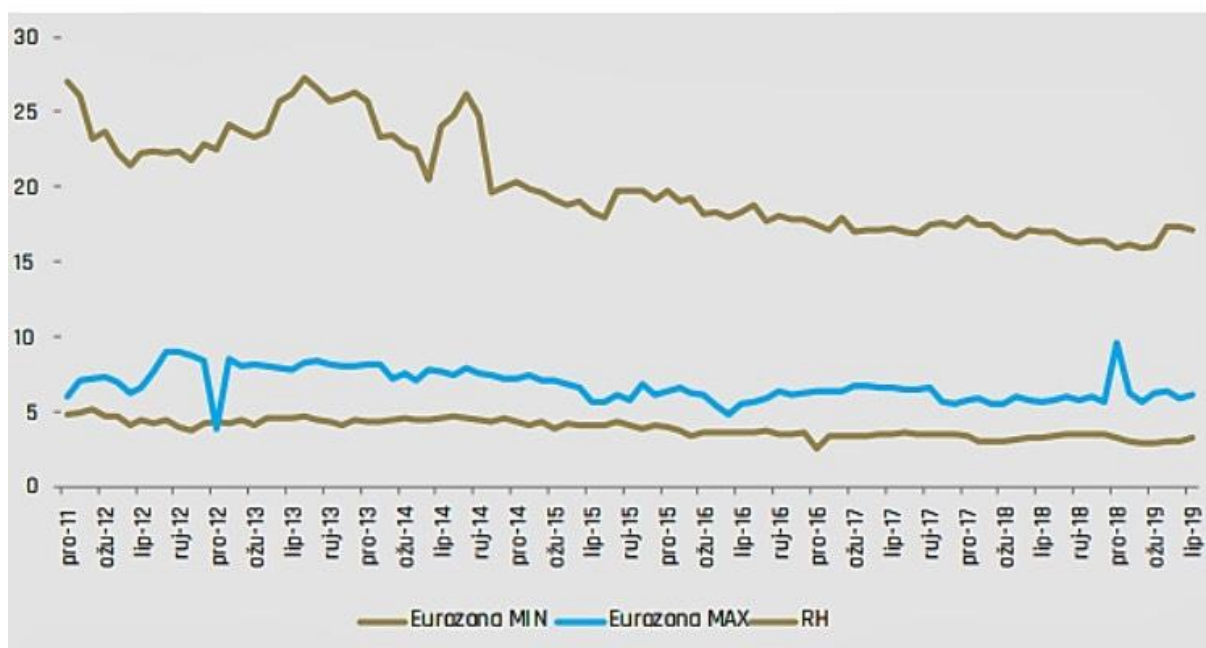

Slika 12. Prosječne kamatne stope na stambene kredite stanovništvu

Izvor: https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/hub_pregled_4_2018_0.pdf

Na slici 12. (str. 57.) može se vidjeti da su prosječne kamatne stope na stambene kredite u Republici Hrvatskoj na visokoj poziciji i na nekim djelovima graniči s maksimalnim prosječnim kamatnim stopama u Eurozoni. Također može se vidjeti da su na nekim mjestima prosječne kamatne stope na stambene kredite u Republici Hrvatskoj iznad prosječnih kamatnih stopa Eurozone, npr. lipanj 2014., veljača 2016.

Intervali se odnose na razdoblje od veljače 2012. do lipnja 2019. godine.

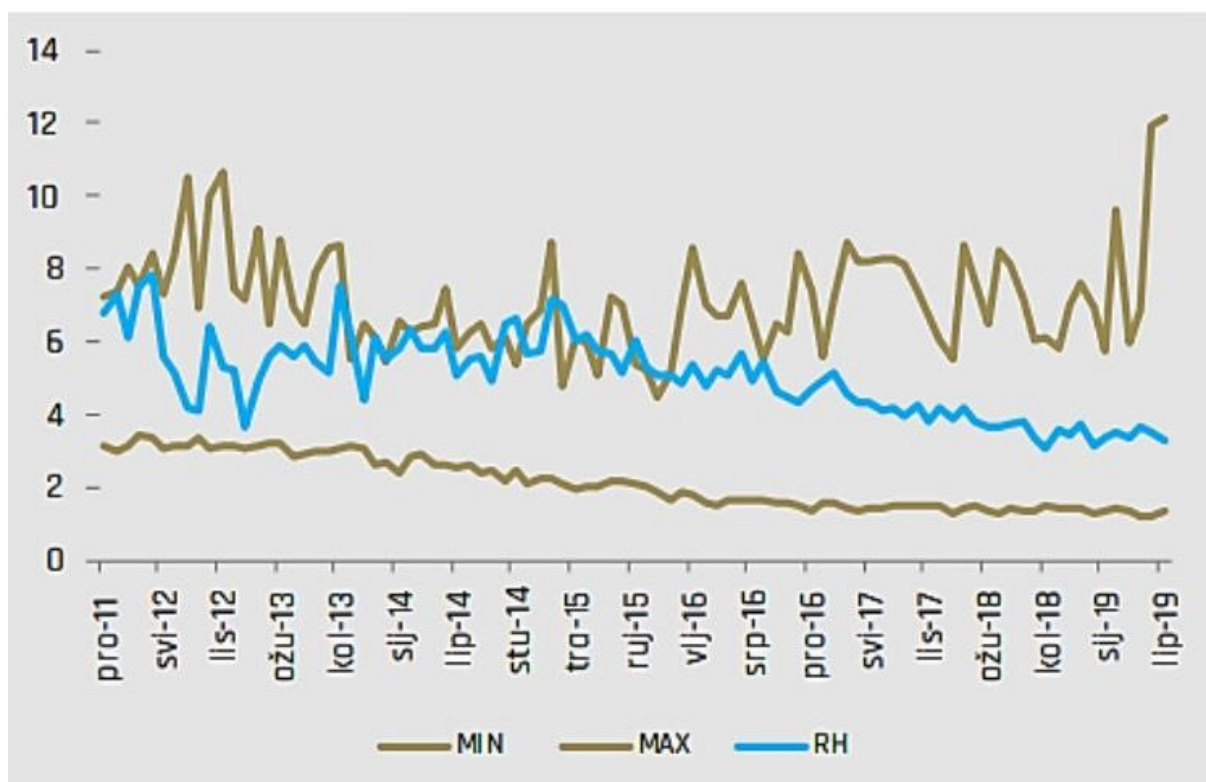

Slika 13. Prosječne kamatne stope na potrošačke kredite stanovništvu

Izvor: https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/hub_pregled_4_2018_0.pdf

Na slici 13.(str. 58.) može se vidjeti da prosječne kamatne stope na potrošačke kredite u Republici Hrvatskoj u prosincu 2011. iznose oko 5,8 posto, a u lipnju 2019. iznose oko 6,3 posto. Prosječna kamatna stopa nije mnogo varirala, već se većinom nalazila uz minimalnu prosječnu kamatnu stopu na potrošačke kredite u Eurozoni, a gotovo cijelo vrijeme se nalazi unutar maksimalnog i minimalnog intervala prosječnih kamatnih stopa na potrošačke kredite u Eurozoni.

Intervali se odnose na razdoblje od prosinca 2011. do lipnja 2019. godine.

Slika 14. Prosječne kamatne stope na dugoročne kredite poduzećima

Izvor: https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/hub_pregled_4_2018_0.pdf

Na slici 14. (str. 59.) može se vidjeti da prosječne kamatne stope na dugoročne kredite u Republici Hrvatskoj u prosincu 2011. godine iznose oko 7 posto, a u lipnju 2019. godine iznose oko 3,7 posto. Ova kamatna stopa je imala dosta varijacija pa je tako neko vrijeme bila tik uz interval minimalnih prosječnih kamatnih stopa na dugoročne kredite u Eurozoni, a na nekim mjestima je bila viša od maksimalnih prosječnih kamatnih stopa na dugoročne kredite u Eurozoni. Ipak, od početka razdoblja do kraja razdoblja, prosječna kamatna stopa na dugoročne kredite u Republici Hrvatskoj se smanjila za oko 3,3 posto.

Intervali se odnose na razdoblje od prosinca 2011. do lipnja 2019. godine.⁴⁷

Prosječne kamatne stope diljem Europe su u prvoj četvrtini 2019. godine bile ispod 6 posto u svim državama, varirajući od ispod 1 posto u Danskoj i Finskoj pa do 5,58 posto u Rumunjskoj. Na pojedinačnim razinama države, razlika u 1 posto iznosi nekoliko tisuća eura.

⁴⁷Izvor: https://www.hub.hr/sites/default/files/inlinefiles/hub_pregled_4_2018_0.pdf Pristupljeno dana: 15.11.2019.

Prosječne kamatne stope na hipotekarne kredite su niže u sjevernim državama Europe zbog financijske stabilnosti i pouzdanosti građana. Ostali čimbenici koji utječu na visinu kamatne stope su inflacija, ekonomičan rast, monetarna politika te uvjeti tržišta.

Njemačka već zadnjih 5 godina ima prosječne kamatne stope na hipotekarne kredite ispod 3 posto, a u u prvoj četvrtini 2019. godine su prosječne kamatne stope na hipotekarni kredit ispod 2 posto, kako u Njemačkoj, tako i u Francuskoj, Španjolskoj i Italiji.

6.3. Predviđanje stanja kretanja kamatnih stopa u Republici Hrvatskoj

Ukupni depoziti banaka narasli su na 293 milijardi kuna, podaci su Hrvatske narodne banke, no taj je rast isključivo posljedica rasta depozitnog novca na transakcijskim računima, tekućim i žiro, dok iznos štednih i oročenih depozita pada: uz pad od 3 milijarde kuna ili 1,6 posto na godišnjoj razini, ukupni štedni i oročeni depoziti su krajem srpnja iznosili 193,7 milijardi kuna što je najniža razina od od lipnja 2014.

Taj proces 'seljenja' štednje iz oročene prema likvidnijim oblicima na transakcijskim računima posljedica je pada kamatnih stopa na depozite, koje su naime sve bliže nuli, no čini se da građani štednju ipak ne povlače iz bankovnog sustava, nego preferiraju njen likvidniji oblik, odnosno drže je na tekućim računima.

Držanje novca u čarapi očito još nije dominantna opcija, bez obzira na to što držanje gotovine u banci donosi gotovo nikakav prihod. Uz to, domaće banke nedavno su najavile kako nije nemoguće da u dugom roku kamatne stope na depozite prijeđu i u negativni teritorij.

To bi značilo da bi građani još i plaćali bankama da im na računima čuvaju novce. Neviđena je to praksa kod nas, no vani su to već ponegdje i počelo događati.

Uzrok ovakvim kretanjima kamata je monetarna politika eurozone, koja je vrlo ekspanzivna, toliko da se države već zadužuju uz negativne kamatnjake, odnosno kreditori im plaćaju da uzmu njihov novac.

Iako su i kamate na kredite u padu, građani još nisu te sreće: priča se naime samo o negativnim kamatama na štednju, a ne i na kredite. „Penaliziranje“ štediša negativnim kamatama tema je oko koje se u eurozoni vode polemike, jer jedni tumače da banke na štediše

prebacuju troškove radi vlastite profitabilnosti (s time da treba razlikovati veće deponente i korporativne klijente te manje deponente, male štediša, koji nemaju sklonost izlasku na tržište kapitala i banke su im glavni čuvari novca), dok drugi, poput primjerice Bundesbanke, smatraju da je profitabilnost važan faktor stabilnosti banaka te da se bankama ne može zabraniti da posluju profitabilno pa makar i na taj način.

Predviđanja su da će se uvođenje eura pozitivno odraziti na kretanje razine kamatnih stopa u Hrvatskoj, pa bi dužnici učinak uvođenja jedinstvene europske valute trebali osjetiti na ratama svojih kredita. Ipak, u ovom trenutku teško da se može reći u kojoj će mjeri zamjena kune eurom utjecati na kamatne stope. To će, naime, u velikoj mjeri ovisiti o trenutku u kojem će Hrvatska ulaziti u zonu eura i o kretanju kamatnih stopa u zoni eura u tom trenutku. K tome, pristupanjem Europskoj monetarnoj uniji (EMU) Hrvatska će prihvatiti i monetarnu politiku koju provodi Europska centralna banka, a to znači i propise koji se donose u Frankfurtu.

Ukoliko će se euro uvesti kada kamate budu u trendu rasta, a tada će i regulatorni trošak rasti.

Osim onog u Hrvatskoj, u obzir i sada treba uzimati i europski regulatorni okvir jer je Hrvatska jako izložena zbivanjima u eurozoni. U eurozoni se posljednjih godina dogodio pravi 'regulacijski tsunami', jako se regulira i limitira poslovanje financijskih institucija.

Koliko hrvatskih građana u ovom trenutku podržava uvođenje eura, a koliko ih je protiv, teško je reći jer još nema preciznih i ozbiljnih istraživanja na tu temu. Pristaše uvođenja eura ponajprije se mogu tražiti među onima koji više putuju i koji imaju štednju, ali i kredite u eurima. Te su društvene skupine, naime, svjesnije troškova koje imaju zbog promjene tečaja. Drugu stranu medalje predstavljaju građani, koji manje putuju, nemaju štednju, a često ni kredite. To se posebno odnosi na umirovljenike, od kojih mnogi jedva preživljavaju, pa strahuju od eventualnog rasta cijena kao posljedice konverzije. Stoga je na vlasti da objasni građanima što će im donijeti uvođenje eura. To se posebno odnosi na ranjivije skupine poput umirovljenika.

Jedna od posljedica bit će smanjenje stope obvezne pričuve, što bi trebalo izvršiti pritisak na pad kamatnih stopa. U konačnici, presudan utjecaj na kretanje kamatnih stopa ipak će imati ponašanje aktera u samoj Hrvatskoj, kako vlasti tako i građana. Preciznije, radi se o

reformama koje će smanjiti rizik poslovanja u zemlji te tako utjecati i na pad kamatnih stopa.⁴⁸

⁴⁸Izvor: 28.https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/hub_pregled_4_2018_0.pdfPristupljeno dana: 15.11.2019.

7. ZAKLJUČAK

Kreditiranje je jedna od najvažnijih bankarskih usluga jer krediti predstavljaju većinu bankarskih ulaganja iz kojih dolazi najveći dio bankarskih prihoda. Krediti su područje u koje su uključene različite institucije. Najvažnije i najčešće su te banke. Velika je paleta kredita koja mogu svojim kreditiranjem pomoći poduzećima da imaju bolje poslovanje u budućnosti

Područje međunarodnog gospodarstva prošlo je kroz dvije glavne revolucije u posljednja tri desetljeća: prvo integrirajući proizvod standardizacijom i uvođenjem monopolističke konkurencije u glavnu struju, drugo proširujući integrirani okvir za prilagodbu heterogenosti. Kao rezultat toga, fokus se prenosi s sektorskog gledišta trgovine i izravnih stranih ulaganja na perspektivu baziranu na tvrtkama. Hrvatska, ako želi biti u korak s ostalim zemljama u EU mora biti konkurentna.

Kvalitetnim poslovanjem poduzeća i upravljanjem njezinim sredstvima može se dovesti do smanjenja troškova, pravodobne naplate, odgode rokova plaćanja, povećane likvidnosti i solventnosti, povećanja dobiti i sl., u suprotnom može se govoriti o financijskim štetama i rizicima koje kao posljedicu imaju povećanje gubitka, pad cijena dionica, pad likvidnosti i solventnosti, stečaj, likvidaciju poduzeća itd. Pri uporabi novih tehnologija, povećanog tržišta, zamjenom nekih tehničkih segmenata poduzeća svakako će se pribjeći kreditu.

Globalizacija prisiljava banke da ponude što više usluga. Jedna od vrsta ponuda koje banke nude svojim klijentima su različiti oblici kratkoročnih i dugoročnih kredita. Poduzeća se najčešće odlučuju za dugoročno kreditiranje. Banke se bore za prvoklasne klijente ulaskom u Europsku uniju, dok je bankarski prostor rastao i tržište je raslo.

Dugoročni krediti nisu toliko brojni ali vrste koje su najprisutnije kod kreditiranja poduzeća su: investicijski, hipotekarni i sindicirani kredit.

Kamatne stope se koriste u kreditnoj politici komercijalnih banaka. Aktivna kamatna stopa je bankarska kamatna stopa na odobrene kredite poduzećima. Prilikom kašnjenja otplate kredita poduzeća plaćaju i zateznu kamatu jer je tako definirano u većini ugovora između banaka i poduzeća.

U poglavlju šest se vidi jasno stanje Republike Hrvatske u odnosu na ostale države u Eurozoni.

Kamatna stopa u Republici Hrvatskoj se smanjila u odnosu na prošlu godinu za 1,15 posto pa tako sada iznosi 3,51 posto. Nažalost, razlike između kamatnih stopa na kredite i kamatne stope na štednju su velike i time se počinje razmišljati o tome koliko je štednja putem banaka isplativa. Hrvatska je na visokom trećem mjestu sa razlikom od 3,87 posto, a iznad nje su samo Bugarska i Mađarska. Predviđa se da bi se uvođenjem eura kamatne stope trebale smanjiti, ali to također ovisi o tome kada će Hrvatska ulaziti u zonu eura i kakve će kamatne stope biti u tome trenutku.

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, ANAMARIJA POSAVEC (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom KREDIT KAO DUGOROČNO SREDSTVO (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Posavec Anamarija
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, ANAMARIJA POSAVEC (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom KREDIT KAO DUGOROČNO SREDSTVO (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Posavec Anamarija
(vlastoručni potpis)

LITERATURA

1. Bessis, J., (1998). Risk Managment in banking (second edicion) Chichester:JohnWilwy & Sons Ltd.
2. Bogdan, Ž., (2009.): Utjecaj FDI-ja na gospodarski rast europskih tranzicijskih zemalja. Ekonomski fakultet u Zagrebu– Serija članaka u nastajanju, članak broj 09-06.
3. Burnazović, T., Imširović, I. (1999). Svjetska banka i međunarodni monetarni fond, Sarajevo:Grafis.
4. Domančić, P., Nikolić, N.(1994). Monetarne financije i financiranje razvoja, Split: Ekonomski fakultet Split.
5. Gregurek, M., (2015): Poslovanje banaka, RRIF Visoka škola za financijski menadžment , Zagreb.
6. Heffernan, S., (1996),Modern Banking in Theory and Practice, Chichester:JohnWilwy & Sons Ltd.
7. Katunarić, A. (1988): Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja, CIP, Zagreb
8. Leko, V., (2008). Financijske institucije i tržišta. Zagreb: Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu.
9. Marković, I., (2000). Financiranje: teorija i praksa financiranja trgovačkih društava, Zagreb: RriF plus.
10. Marovt, U., (2003). Bančno kreditiranje gospodarstva, Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
11. Matejić, M., Jovanović, M., (1977). Banke i krediti, Beograd: Književne novine
12. Matić, B., (2004.): Međunarodno poslovanje. Sinergija, Zagreb.
13. Matrišković, Ž. (2017). Financijski menadžment, Karlovac: Veleučilište u Karlovcu

14. Rhodes, T. (1996). *Syndicated Lending: Practice and Dokumentation*, London: Euromoney Books.
15. Saunders, A. (2000). *Financial institutions management, A Modern perspective*, Third edition, Boston: Irwing.
16. Sefić, N. i dr., (2003). *Financije za poduzetnike i menadžere nefinancijske*, Adamić, Rijeka- Zagreb: CBA, M.E.P. Consulting, HIT A.
17. Šego, B., (2008): *Financijska matematika*, Zagreb: Zgombić&partneri.
18. Tomašević, J. (2004). *Novac i kredit*, Zagreb: Dom i svijet.
19. Van Horne, J. C., (1993). *Financijsko upravljanje i politika: Financijski menadžment*, Zagreb: MATE.
20. Vidučić Lj., (2004). *Financijski menadžment*, Zagreb: RriF
21. Karpe, P., (1997) . *Klasična tvenganja bančnoga poslovanja- kreditno tvenganje*, Bančni vestnik 4.
22. *Zakon o financijskim institucijama koje imaju pravo djelovanja i poslovanja na teritoriju RH.*
23. *Zakon o bankama (NN 161/1998 (18.12.1998.))*
24. <http://www.mfin.hr/hr/mmf>
25. <https://www.hrok.hr/hr>
26. <https://www.hbor.hr/naslovnica/hbor/o-nama/>
27. https://web.math.pmf.unizg.hr/nastava/s4-prof/gosp_matematika/kamatni_racun.html
28. https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/hub_pregled_4_2018_0.pdf
29. <https://www.jutarnji.hr/biznis/financije-i-trzista/velika-usporedba-kamatnih-stopu-rh-sa-zemljama-srednje-i-istocne-europe-gdje-je-stambeni-kredit-najjeftiniji-gdje-su-najbolji-uvjeti-za-poduzetnike/6761598/>

POPIS SLIKA

- Slika 1.: Odnos vodoravnih i vertikalnih pravila financiranja .**Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 2.: Pravilo 1 : 1 **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 3.: Zlatno bankarsko pravilo **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 4.: Shema financiranja poduzeća **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 5.: Sadašnja vrijednost anuiteta..... **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 6.: Refinancirana stopa..... **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 7.: Posljednje promjene stope refinanciranja **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 8.: Kamatne stope velikog broja središnjih banaka..... **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 9.: Razlike između kamatnih stopa kredita i depozita tvrtki.. **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 10.: Stambeni krediti s dospijecem duljim od 10 godina **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 11.: Krediti poduzećima iznad 1 milijun eura s dospijecem od 1 godine **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 12.: Prosječne kamatne stope na stambene kredite stanovništvu **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 13.: Prosječne kamatne stope na potrošačke kredite stanovništvu..... **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**
- Slika 14.: Prosječne kamatne stope na dugoročne kredite poduzećima **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**

POPIS TABLICA

Tablica 1. Razlike između kreditnog i vlasničkog financiranja	21
Tablica 2. Otplatna tablica s jednakim anuitetima	29
Tablica 3. Izračun broja dana za izračun kamata	45
Tablica 4. Razlika između kamatnih stopa stambenih kredita i štednje.....	56